धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

Dhamma.Digital

गौतमी विहार, लुम्बिनीस्थित पलेस्वाँ पुखूको एक झलक

DHARMAKIRTI

सकिमना पुन्ही

वर्ष-२५; अङ्क-८

बिक्रम सम्वत् २०६४

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।

२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।

३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू यथाशिघ्र समयमानै हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।

४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।

५. लेखकद्वारा लेखिएको कुनै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुनेछ– सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

▪ विषय-सूचि ▪

[illegible]	विषय	लेखक	[illegible]
१.	बुद्ध-वचन	–	१
२.	सम्पादकीय– [illegible]	–	२
३.	[illegible]	– सत्यनारायण गोयन्का	३
४.	[illegible]	–	४
५.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
६.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
७.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
८.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
९.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१०.	[illegible] – भाग ११	– [illegible]	[illegible]
११.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१२.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१३.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१४.	[illegible]	– [illegible]	१४
१५.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१६.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१७.	[illegible]	–	[illegible]
१८.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
१९.	[illegible]	– [illegible]	[illegible]
२०.	धर्म प्रचार-समाचार	–	[illegible]

- धर्मकीर्तियात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागी तःधंगु तिबः ज्वीफु ।
- छि थः ग्राहक जुया दिसँ, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसँ ।
- छिं थःगु पसः, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया द्यूगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात तःधंगु ग्वाहाली जूवनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना च्वया, सुझाव व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय याय्‌गुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचाः याना दिसँ– 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छिं गुकथं ग्वाहाली बिया बीफु ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

प्रमुख सल्लाहकार
विद्यासागर रञ्जित
फोन ४२५ ८५४४

सल्लाहकार
चिनीकाजी महर्जन
फोन ४२५ ३१८२
ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन ४२७ ६६७८

[illegible]
पुष्परत्न शाक्य

सम्पादक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन ४२५ ९४६६

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
फोन ४२५ ९११०

प्रकाशक र वितरण व्यवस्थापक
भिक्षुणी धम्मवती
फोन ४२५ ९४६६

कार्यालय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघः नघःटोल
e-mail: dharmakirtivihar@gmail.com
पोष्ट बक्स नं. [illegible]
काठमाडौं
फोन ४२५ ९४६६

बुद्ध सम्वत २५५१
नेपाल सम्वत् [illegible]
इस्वी सम्वत् २००७
विक्रम सम्वत् २०६४

विशेष सदस्य	रु.	१०००/- वा सो भन्दा बढी
वार्षिक	रु.	७५/-
यस अङ्कको	रु.	८/-

DHARMAKIRTI

धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI
A Buddhist Monthly

NOVEMBER 2007

वर्ष – [illegible] | अङ्क – [illegible] | सकिमिला पुन्ही | मंसीर २०६४

- जसको भूत, भविष्य तथा वर्तमानको बारे केही पनि इच्छा छैन, परिग्रह रहित छ, र मेरो भन्ने नहुने व्यक्तिलाई म ब्राह्मण भन्दछु ।

- कमलको पातमा पानीको थोपा नटाँसे झैं, सीयोको टुप्पोमा रायोको गेडा नअड्ने झैं, काम भोगमा लिप्त नहुने व्यक्तिलाई म ब्राह्मण भन्दछु ।

- कुनै वस्तुप्रति टाँसिएर प्रेम गरि राख्ने आफ्नो मनलाई उक्त वस्तुबाट हटाउन सक्ने कार्य जस्तो ठूलो कल्याणकारी कार्य ब्राह्मणलाई अरु हुँदैन । यसरी नै हिंसाकर्मबाट आफ्नो मनलाई हटाउँदै लान सकेमा मात्र दुःख शान्त भएर जानेछ ।

मानसिक रोगको औषधी बुद्ध शिक्षा

यस संसारमा मानिसहरूलाई २ प्रकारका रोगहरूले सताइरहेको देखिन्छ। (१) शारीरिक रोग (२) मानसिक रोग।

शरीर सम्बन्धि समस्याहरूले पिरोलिएको रोगलाई शारीरिक रोग भनिन्छ भने मनमा विभिन्न कलुषित भावनाहरूले पिरोलिएको असन्तुलित मनको अवस्थालाई मानसिक रोग भनिन्छ। शरीरमा लाग्ने रोगबाट छुटकारा पाउनका लागि सम्बन्धित डाक्टरको सल्लाह अनुसार ठीक औषधि सेवन गर्नुका साथै पथपहरेजमा बस्न सक्नु पर्दछ।

मानसिक रोगबाट छुटकारा पाउनका लागि हाम्रो मनमा छिन छिनमा भित्रीरहने लोभ, क्रोध, मोह, अभिमान, अहंकार, ईर्ष्या, स्वार्थी मनोवृत्ति र बदला लिने भावना जस्ता दूषित मनसायलाई आफैले महशूस गरी हटाउँदै लान सक्नु पर्दछ। तर यस कार्य विषयमा कुरा गर्न, सल्लाह दिन र प्रवचन गर्न जति सजिलो छ, यसलाई कार्यान्वयन गर्न भने उत्तिकै कठिन छ। यस संसारमा शारीरिक रोगबाट मुक्ति पाउने व्यक्तिहरूलाई भेट्टाउन सके पनि मानसिक रोगबाट मुक्ति पाउने व्यक्तिहरूलाई भेट्टाउन मुश्किल पर्दछ। त्यति मात्र होइन शारीरिक रोगको अगाडि मानसिक रोग ज्यादै भयानक र खतरनाक छ। यसले सम्बन्धित व्यक्तिलाई मात्र जलाउने होइन, संसारलाई नै खतरायुक्त आगोमा जलाउन खोज्दछ। आज हाम्रो देशमा जति पनि भयानक हत्या, हिंसा र अपहरण जस्ता खतरनाक स्थितिको श्रृजना भइरहेका छन्, ती सबै दुर्घटनाहरू यही मानसिक रोगले ग्रष्ट कुभावनाहरूको परिणाम हुन्। तर बेहोशी मानसिकताको कारणले गर्दा हामीले आफ्नो मनको दूषित भावनालाई ठीक तरिकाले चिन्न सकिरहेका छैनौं। फलस्वरुप हामीले यस रोग पाल्ने कार्यलाई नै आफ्नो बुद्धिमानी सम्झिरहेका छौं। यही कारणले पनि आजभोलीको अशान्तपूर्ण वातावरणले अझ उग्र रूप लिइरहेको देखिन्छ। हामीले आफ्नो अज्ञानता, गलत तरिकाले बुझ्ने बानी एवं हठी प्रवृतिलाई सकेसम्म छिटो महशूस गर्न परेको छ।

त्यसैले आज हामीलाई बुद्धले देखाउनु भएको मार्ग निर्देशन सम्यक दृष्टि (ठीक तरिकाले बुझ्ने क्षमता) अति नै आवश्यक भइसकेको छ। हामीले आफ्नो कमजोर मानसिकताले भरिएको मानसिक रोगबाट मुक्ति पाउन भगवान बुद्धलाई डाक्टरको रुपमा श्रद्धा राख्न परेको छ। किनभने उहाँ मनका ज्ञाता मनोवैज्ञानिक विशेषज्ञ हुनुहुन्छ। उहाँ भन्नुहुन्छ, यस संसार मनले नै बनाइरहेको हुनाले यहाँ मन नै मुख्य हो। संसारलाई हाँकीरहने सारथी नै मन भएको कारणले खराव मनले युक्त मानिसहरूले संसारलाई खराव दिशातर्फ मोड्न सक्छन्। त्यसैले हामीले पनि आफ्नो मनलाई खराव भावनाका रोगहरूबाट मुक्ति दिलाउने हो भने बुद्धले दिनुभएको धर्मरुपी औषधीलाई प्रयोगमा ल्याउन हतार भइसकेको छ।

उहाँले २५०० वर्ष अगाडि नै पत्ता लगाउनु भएको थियो धर्मरुपी औषधी। जसले यसलाई प्रयोगमा ल्याउन सक्छ उसले मात्र मानसिक रोगको रुपमा रहेका आफ्ना क्लेश कमजोडीहरूलाई निर्मुल पार्न सक्छन्। त्यो औषधी यसरी रहेको छ।

(१) शील (२) समाधि र (३) प्रज्ञा

(१) शील : हाम्रो शरीर, मन र वचनको तर्फबाट अर्काको शरीर, मन, धन र यशकीर्तिमा हानी नपुऱ्याइकन कार्य गर्न सकियो भने शील औषधीको सेवन गरेको ठहरिने छ। त्यसैले शील भनेको मुखबाट वाचन गर्दैमा पुग्ने कार्य होइन रहेछ। यसलाई व्यवहारमा प्रयोग गर्न नसकेसम्म यसबाट ठोस फाइदा लिन सकिन्न। यसलाई प्रार्थनाको घेरामा मात्र सीमित राख्ने हो भने शारीरिक रोगीले सम्बन्धित औषधी सेवन नगरी उक्त औषधीको बयान मात्र गरिरहने कार्य जस्तो मात्र हुनेछ। तर औषधी सेवन नगरेसम्म रोग निको हुने त कुरै छैन।

(२) समाधि : आफ्नो मनलाई भूतकाल र भविष्यकालको निरर्थक विचारधारामा डुब्न नदिई वर्तमान कालमा आफ्नो मनमा क्लेशयुक्त भावनाहरूले प्रवेश गर्ला भनी हरेक क्षण सजग र सचेत रहने। जो व्यक्ति हरेक क्षण होशियारी रहन्छ, उ हरेक क्षण यस कार्यमा सफल बन्नेछ। जो व्यक्ति बेहोशी बन्नेछ, उसको मनमा क्लेशयुक्त भावना चोर पसे जस्तै पसी उसलाई मानसिक रोगको शिकार बनाई छोड्छ।

(३) प्रज्ञा : शील, समाधी रुपी औषधी सेवन गरिसकेको व्यक्तिले आफ्नो मनका खराब धारणाहरूलाई हटाई चित्त शान्त राख्न सक्षम भइसकेको हुन्छ। फलस्वरुप उसले प्रज्ञा रूपी औषधी सेवन गर्न सक्ने हुन्छ। त्यसैले उसले प्रज्ञाको तहमा पुगीसकेपछि आफूमा निम्न लिखित क्षमताहरू श्रृजना गर्न सक्नेछ।

(क) ठीक र बेठीक कार्यलाई छुट्टाउन सक्नेछ।

- (पापपूर्ण कार्य र धार्मिक कार्यलाई ठीक तरिकाले छुट्टाउन सक्नेछ।)

(ख) कर्म र कर्मफलमा दृढ विश्वास

- (असल मनले गरेको राम्रो कार्यको राम्रो परिणाम आफैले भोग्न पाइनेछ र नराम्रो मनले गरेको नराम्रो कार्यको परिणाम पनि आफैले भोग्नुपर्नेछ भन्ने विषयमा बुझ्न सक्ने क्षमता।)

(ग) प्रकृतीको अनित्य स्वभावलाई यर्थाथ रुपमा बुझ्ने क्षमता।

- (संसारमा कुनै पनि व्यक्ति र चीजवस्तु स्थीर छैनन्। उत्पत्ति हुने वित्तिकै परिवर्तन र नाश हुँदै गइरहेका छन् भन्ने प्रकृतिको तथ्यतालाई प्रष्ट रुपले बुझ्ने क्षमता।)

यसरी बुद्ध शिक्षारूपी धार्मिक औषधीको प्रयोग गर्ने व्यक्तिले अवश्य पनि आफ्नो मनका दूषित भावनाहरू फाल्न सक्षम भई शुद्ध जीवन जीउन सफल हुनेछन्। आजको हाम्रो समाजमा यस्तै पवित्र, इमान्दार र शुद्ध व्यक्तिहरूको खाँचो रहेको छ। यस्ता व्यक्तित्वहरूको पवित्र, निश्वार्थ एवं मैत्री भावनाले भरेको शुद्ध वातावरणमा मात्र नेपाली जनताले अमनचयन, शान्ति एवं शीतलताको छहारी प्राप्त गर्न सक्नेछन्।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

च्यामेबाट ब्राह्मण

■ सत्यनारायण गोयन्का

रातीको अन्धकारलाई विनष्ट गर्दै सूर्यका स्वर्णिम किरणहरू टाढैबाट प्रज्वलित भैरहेको थियो। शान्त स्वच्छ वातावरणमा बिहानीले सबैलाई जागरणको संकेत दिइरहेको थियो। सबै तिर नयाँ जीवन प्रस्फुटित भईरहेको थियो।

यस बिहानीको समयमा भगवान तथागत आफ्नो प्रज्ञा रश्मि-द्वारा अविद्याको गहन अन्धकारलाई छिचोल्दै भिक्षु संघको साथमा मगधको राजधानी राजगृह तर्फ जाँदै हुनुहुन्थ्यो। उनको मन मानसबाट निस्केका धर्म तरंगहरू समस्त वातावरणमा नवचेतना जागृत गर्दै थियो। सारा वायुमण्डलमा तथागतको अपरिमित मैत्री र करूणाको अटूट प्रवाह फैलिरहेको थियो। भगवान तथा उहाँका भिक्षुसंघ आँखा झुकाई विस्तारै पाइला चाल्दै नगर तर्फ गईरहेका थिए।

नगरको एउटा राजमार्गमा च्यामे सुनीत निहुरिएर हातमा च्वापी लिँदै बाटो बढार्दै थिए। सुस्तरी हिंडेको आवाज उनको कानमा पऱ्यो र सुनीतले रोकेर हेरे आफ्नो सामू भगवान बुद्ध तथा उहाँको भिक्षु संघलाई देखेर अचम्म भए। भगवानको दर्शन हुने वित्तिक्कै सायद पहिलाको जन्मको कुशल संस्कार उसको चित्त चेतनामा जागेर आयो। शरीरमा एक किसिमको रमाइलो तरंगले छायो। मन हर्षले गदगद भयो। आँखाबाट आँसुको धारा बग्न थाले। श्रद्धाले विभोर हात उठेको उठै भए, हात जोडेको जोडै रहे। भगवानको मुखमण्डलबाट विकीर्ण भएका आभामण्डलीय रश्मिलाई देखेर हेरेको हेरै भए। आँसूले भिजेको आँखा, श्रद्धाले भरिएको विह्वल कंठबाट केवल दुईवटा शब्दमात्र निस्कयो कि "भन्ते! भगवन!" ... भगवानले आफ्नो करूण आँखाले उसलाई हेर्नुभयो। उसको आँखाबाट आँसुका अबिरल धारा फुटेर निस्किरहे। भाग्यवान सुनीत पतित-पावन धर्म गंगामा डुबुल्की लगाएर उठे।

तर मनमा एउटा हीन भावनाको गाँठो थियो, त्यसैले त्यहीं उभिरहे। म एउटा अछूट जातको अत्यन्त हीन कुलमा जन्मेको तर भगवान सूर्यवंशी शाक्यकुलीन क्षत्रिय कुलमा जन्मेको। उहाँ माथि मेरो दूषित छाँया पनि पर्नु हुँदैन। यसै संकोचले एक ठाउँमा उभिरहे। भगवानले उसको मनको कुरा थाहापाउनु भयो। यस निर्दयी समाजद्वारा शोषित दीन-दुखियाराहरू, निर्मम समाजको दूषित व्यवस्थाको शिकार थियो। यस संतापलाई हराउन भगवानले आफ्नो अमृत वाणीले बोलाउनु भयो, "आऊ!"

यस्तो शब्द सुनेर सुनीतको शरीरको रेशा-रेशा, नशा-नशा झननन भयो। साहस गरेर भगवानको नजीकै गए र भावविभोर हुँदै उहाँको चरणमा आफ्नो टाउकोले टेके।

ओहो! महाकारुणिक तथागतको चरणमा कति सुख छ, शान्ति छ। केही समय पछि शाहस गर्दै बोले "भन्ते भगवान। मलाई पनि यी चरणमा स्थान दिनुहोस्। मलाई पनि भिक्षु बनाउनु होस्। म पनि आफ्नो जीवन सफल गर्न सकूँ।" भगवानले करुणा पूर्ण वाणीमा भन्नुभयो, "आऊ भिक्षु।" सुनीतको भाग्य उदय भयो। यही शब्दले नै उसले भगवानबाट भिक्षुको उपसम्पदा पाए। सुनीतलाई यस्तो लाग्यो कि करुणाको सागरले उसलाई अँगालोमा बाँढेको छ, छातीमा टाँसेको छ र उस्को टाउकोमा सुम्सुमाउँदै पिठ्यूँमा थपथपाई रहेको छ। सुनीतको निहाल भयो।

भगवानले उसलाई भिक्षु संघ सहित राजगिरिको वेणुवनमा लानु भयो। त्यहाँ उसको मनोस्थिति अनुरूपको ध्यान विधि सिकाउनु भयो। विपश्यनाको कर्मस्थान दिनुभयो।

सुनीतले यस साधना विधिलाई राम्ररी बुझेर नजीकैको जंगलमा गएर तपश्या गर्न थाले। ध्यान गर्न भगवानले दिनु भएको आलम्बन अनुसार पहिला मनलाई एकाग्र गर्न अभ्यास गरे र त्यस पछि शरीरमा उत्पन्न हुने सम्वेदनाको दर्शन र अध्ययन गर्दै-गर्दै कायानुपश्यना र वेदनानुपश्यना गर्न थाले। चित्त र चित्तमा उत्पन्न हुने धर्मलाई दर्शन र अध्ययन गर्दै-गर्दै चित्तानुपश्यना र धर्मानुपश्यना गर्न थाले। यसरी सम्पूर्ण इन्द्रिय क्षेत्रहरूमा अनित्य, दुःख र अनात्मको सत्यहरूको अनुभव गर्दै-गर्दै विस्तारै राग, द्वेष र मोहका बन्धनबाट छुटकारा पाउँदै गए। पूर्व संचित कर्म संस्कारहरूको उर्दी हुन थाल्यो,

जरा विहीन हुन थाल्यो । त्यसको क्षय हुन थाल्यो । जब अधोगति तर्फ लैजाने सम्पूर्ण पूर्व कर्म संस्कारको सम्पूर्ण क्षय भयो तब स्रोतापन्नको मार्गमा आबद्ध भएर स्रोतापत्ति फललाई चाख्दै अनार्यबाट आर्य अवस्थालाई प्राप्त गरे । त्यसपछि अन्य संस्कारका कर्मक्षय गर्दै सकृदागामी मार्गमा आरुढ भए र सकृदागामी फल प्राप्त गरे ।

यसपछि चित्तलाई अझ बढी तीक्ष्ण र सूक्ष्म बनाउँदै प्रथम ध्यानबाट आठौं ध्यानसम्मका समापत्तिहरूको अभ्यास गर्दै फेरि विपश्यनामा तल्लीन भएर लागे । छिट्टै नै अनागामी मार्गमा आरुढ भएर निरोध समापत्ति प्राप्त गर्दै अनागामी फल प्राप्त गरे । त्यसपछि आफ्नो अनेक जन्मका पुण्य पारमिताहरू र वर्तमान परिश्रमको आधारमा अर्हत मार्गमा आरुढ भएर निरोध समापत्ति प्राप्त गरे र त्यसै क्षण नै अनुत्तर अर्हत अवस्थामा प्रतिष्ठापित भए । यसरी आठौं ध्यान समापत्तिहरूका साथै चार फलसमापत्तिहरू र निरोध समापत्ति प्राप्त गरेर नितान्त विमुक्त अवस्था प्राप्त गरे, धन्य भए । जे जति गर्नु थियो त्यो गरि सक्याए । अब गर्नु पर्ने बाँकी रहेन । भव-बाँध्ने संस्कारहरूबाट चित्त मुक्त भयो । अब पुनर्जन्म हुने कुनै कारण नै रहेन । मुक्त भए, अर्हत भए, बोध भए ।

सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान र सम्यक विमुक्तिको वैभवबाट विभूषित यस परम सन्तको दर्शन गर्न र उनको अभिवादन गर्नका लागि देवताहरूका मण्डली सहित देवेन्द्र र ब्रह्मा आए । भगवान यस दृश्यलाई देखेर मुस्कुराउनु भयो ।

आऊ ! एकजना च्यामेबाट ब्राह्मण भएका त्यस परम सन्त सुनीतको सम्झनामा हामी पनि शत शत नमस्कार गरौं, उनको अभिनन्दन गरौं र धर्ममार्गमा अगाडि बढ्ने पुनीत प्रेरणा प्राप्त गरौं ।

(साभार- 'विपश्यना' २०६३ माघ, वर्ष- २३, अङ्क- १०)

बनेपा बाल आश्रम (मैत्ता सेन्टर) लाई सहयोग

१) [illegible]काजी शाक्य, बनेपा	रु. ४००/-
२) केशचन्द्र शाक्य, बनेपा	रु. ३००/-
३) प्रेमकेशरी बज्राचार्य, ठिमी	रु. १००५/-

स्व-नेतृत्व विकासया हलंज्वल

■ अमिर [illegible] शाक्य

थ:त थ:म्हं म्हसीके फयकि
थ:याके छु छु दु वाला स्वय् सयकि
भिंगु गुणत दुसा मुना:ल्ये फयकि
मभिंगु दक्को वान्छोय् सयकि ।

जीवनया लक्ष छु ख:थुइकि
लक्ष अनुकुल ज्या याय् सयकि
करपिनिगु भरे म्वायगु तोति
थ:म्हेसिया मालिक थ:हे जुइ फयकि

थ:गु लक्ष तक्क थ्यंकेगु ख:सा
थ:त थ:म्हं हे ज:वी फयकि
थ:गु ज:लय् थ:यात खंकि
थ:त थ:म्हं बांलाक म्हसीकि ।

करपिन्स छु या मया च्युला: तोति
थम्हं छु याना मयाना धका [illegible]
भिंगु यानाच्वनागु यात निरन्तरता [illegible]फयकि
मभिंगु जुसा तोता: छोय् सयकि ।

करपिन्त दोष बिइगु बानि तोति
स्वपतिंपा थ:यात क्यना च्वंगु खंकि
थ:गु जीवनया सुरक्षा याइम्ह
थ:हे जुयमा: थ्वेगु न थुइकि ।

कर्मफलयात बांलाक थ्वायुइकि
भोगयायूमा: थ:गु कर्म अनुसार
सुनांधर्मयात रक्षा याना तय्फै
वयात धर्मं हे रक्षा याइ धका: न सीकि ।

जीवन सुथां लाकेगु ख:सा
स्व-नेतृत्व विकास याय् फयकि
स्व-नेतृत्व विकास यायेत
हलंज्वल थुपिं छु ल्ये सयकि ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

छट्टु स्याल र लोभी ब्राह्मण

■ भिक्षु संघरक्षित

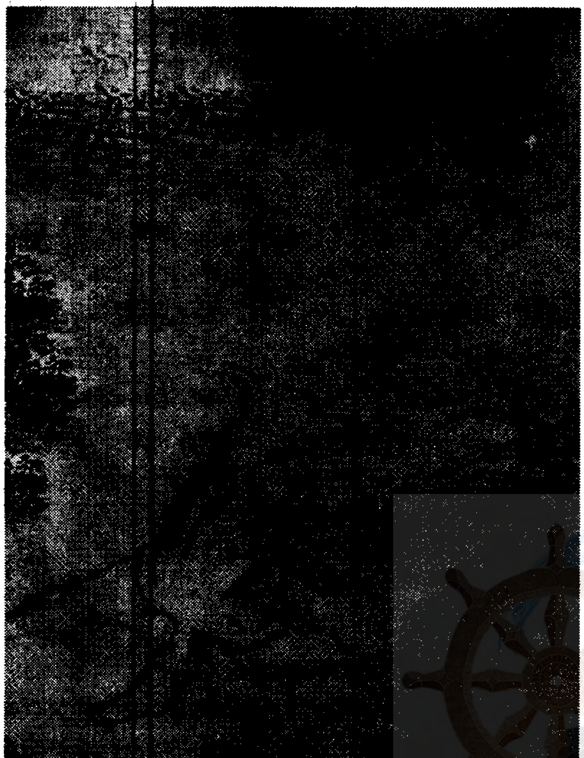

कुनै एउटा जंगलमा उउटा स्याल बस्दथ्यो । एकपल्ट त्यो जंगलबाट राती निस्केर शहरभित्र पस्यो । शहरमा चाडपर्व थियो । मान्छेहरू प्रत्येक दोबाटोमा मासु, रक्सी आदि चढाएर गएका थिए । त्यो स्यालले मस्तसँग त्यो मासु र रक्सी खाँदै गयो । अनि एक ठाँउमा मस्तसँग निदायो ।

स्याललाई नशाले छोड्दै ल्यायो । त्यो निद्राबाट ब्युउँझियो । ब्युउँझिदा त उज्यालो भइसकेको । त्यो बाहिर आउन पनि डरायो । एउटा झाडमुनि लुकेर बसिराख्यो ।

एकछिनमा त्यही बाटोबाट एकजना ब्राह्मण आयो । ऊ बिहान मुख धुनको लागि निस्केको थियो । ब्राह्मणलाई देखेर छट्टु स्यालले विचार गऱ्यो, 'ब्राह्मण भनेको सान्है लोभी हुने गर्छ । त्यसकारण यसैलाई धनको लोभ देखाएर शहरबाट बाहिर निस्कने उपाय गर्नुपर्ला ।'

यसरी विचार गरेर स्याल बाटोको छेऊमा आयो । जब ब्राह्मण त्यहाँ आइपुग्यो, स्यालले बोलायो– "ब्राह्मण बाजे, ओ ब्राह्मण बाजे ।"

ब्राह्मणले त्यो बोलाएको आवाज सुनेर टक्क अडियो । अनि उसले दायाँ-बायाँ हेऱ्यो । त्यहाँ कसैलाई नदेखेर उसले भन्यो– "को हो त्यो मलाई बोलाइराख्ने ? मेरो अगाडी आऊ ।"

स्याल पनि ब्राह्मणले देखिने गरी बाहिर आयो र भन्यो– "हे ब्राह्मण बाजे, मैले नै तपाईंलाई बोलाएको हुँ ।"

ब्राह्मणले सोध्यो– "हे स्याल, तिमी किन मलाई बोलाइराखेका छौ ? के भयो ?"

स्यालले भन्यो– "हे ब्राह्मण, मसँग धेरै धनसम्पत्ति छ। मलाई त्यसको केही काम पनि छैन्। तसर्थ ती सबै धन म तपाईंलाई दिन चाहन्छु ।"

धनको कुरा सुनेर ब्राह्मणको आँखा चम्क्यो । उसले भन्यो– "हुन्छ नि, त्यो धन तिमी मलाई नै देऊ ।"

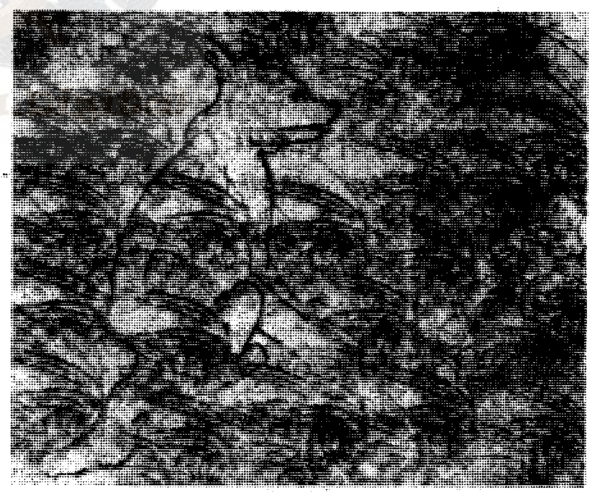

स्यालले भन्यो– "हे ब्राह्मण, त्यो धन मैले कसैले नदेख्ने गरी जंगलको एक छेऊमा राखेको छु । यदि तिमीले मलाई कसैले नदेखिने गरी तिम्रो खास्टोमा लुकाएर, राम्रोसँग तिम्रो काखी च्यापेर त्यहाँ पुऱ्याइदिन्छौ भने ती जम्मै धन म तिमीलाई नै दिनेछु ।"

ब्राह्मणले स्यालको कुरा स्वीकार गऱ्यो । ऊ धेरै धन पाउने लोभले साह्रै खुशी भयो । उसले स्याललाई खास्टोले छोपेर काखी च्याप्यो र विस्तारै स्यालले भनेको जंगलतिर अघि बढ्यो ।

केही समयपछि स्यालले सोध्यो– "हे ब्राह्मण, हामी कहाँ आइपुगेका छौं ?"

ब्राह्मणले भन्यो– "हे स्याल, हामी फलानो ठाँउमा फलानो बाटामा आइपुगेका छौं ।"

स्यालले भन्यो– "हे ब्राह्मण, त्यसो भए अझ अलि जान पुगेको छैन ।"

यसरी बाटोभरी सोध्दै र जवाफ दिंदै उनीहरु जंगलतिर बढिरह्यो । अब उनीहरु जंगलछेऊको मशानमा पुग्यो । तब स्यालले सोध्यो– "हे ब्राह्मण, अब हामी कहाँ पुग्यौं त ?"

ब्राह्मण– "हामी जंगल नजिकको मशानमा आइपुग्यौं ।"

स्याल– "हे ब्राह्मण, त्यसो भए मलाई भुईंमा राखिदेऊ । भुईंमा तिम्रो खास्टो पनि ओछ्याई देऊ ।"

ब्राह्मणले पनि त्यस्तै गऱ्यो । अनि ब्राह्मणकै खास्टोमा बसेर स्यालले भन्यो– "हे ब्राह्मण, ऊ त्यो

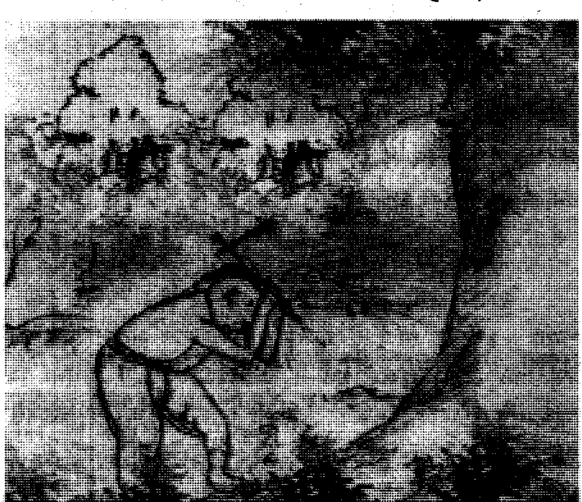

रूखको तल खाल्डो खनेर हेर । त्यहाँ धेरै धन छ । त्यो धन सबै अब तिम्रो भयो ।"

ब्राह्मण खुशी हुँदै रुखमुनि खन्न थाल्यो । यता स्याले ब्राह्मणको खास्टोको चार कुनामा चारचोटी र बीचमा एकचोटि आचि (दिसा) गऱ्यो । त्यसपछि स्याल नजिकको जंगलमा कुलेलम ठोक्यो ।

रुखमा बसेको बोधिसत्व वृक्षदेवताले यी कारण देखेर ब्राह्मणलाई भने– "हे ब्राह्मण, तिमी कस्तो मूर्ख रहेछौ । जोसँग एक पैसा धन छैन, त्योबाट तिमीलाई कसरी धन प्राप्त हुनसक्छ र ? स्यालले तिमीलाई नराम्ररी छलाइसक्यो । अब तिमी आफ्नो खास्टो लिएर फर्क ।"

बृक्षदेवताका यो कुरा सुनेर ब्राह्मणको मनमा ठूलो चोट लाग्यो । उसलाई साह्रै दुःख भयो । स्यालप्रति अनन्त ब्रह्माण्डदेखि रिस पनि उठ्यो । तर गर्न नै के सक्थ्यो र ? अन्तमा विचरा ब्राह्मणले फोहर गरिसकेको आफ्नो खास्टो टिप्यो र चस्चस् मुटु दुखाउँदै बाटो लाग्यो । ■

"बुद्धिमान् व्यक्तिले वाणकारकले बाण सोझो पार्ने झैं आफ्नो चञ्चल तथा रक्षा गर्न गाह्रो चित्तलाई सोझ्याउँछ ।"

पानीबाट झिकेर सुक्खा जमीनमा राखेको माछा जसरी छट्पटाउँछ त्यस्तै मारको जालबाट छुटाउँदा यो चित्त छट्पटाउँछ ।" - धम्मपद

Downloaded from http://www.dhamma.digital

अनुगमनको कमीले गर्दा त्यो काम बन्द भैरहेको छ। यसलाई पुन: सम्बन्धित सबैलाई आग्रह गरेमा यो विना अर्थ लुम्बिनी विकास कोषको लागि ठूलो देन ठहरिने छ।

लुम्बिनीमा प्रत्येक दिन आगन्तुक अर्थात् पर्यटक भक्तजन, यात्री आदि वृद्धि भैरहेका छन्। विदेशबाट वृद्ध पुरुष महिलाहरू पनि आउने गरेका छन्। शान्ति क्षेत्र भित्र वरिपरि कुनै यात्रुहरूलाई आपत परेको अवस्थामा शौचालयको व्यवस्था छैन। यसको आवश्यकता छ भनेर वितेका दिनहरूमा धेरै दु:ख पाएको महशुस् गरेका छन्, मुख्य मुख्य पाहुनाहरू समेतले यो समस्या भोगिसकेको छ। त्यस अनुभवलाई ध्यानमा राखी पायक पर्ने स्थानमा गुरुयोजनालाई बाधा नपुग्ने हिसाबले केही शौचालय निर्माण गर्न अत्यन्तै जरुरी भैसकेको छ। यसका लागि पनि त्यही क्षेत्रका विदेशी विहारहरू निर्माण मात्र होइन त्यसको रेखदेख गर्नेलाई तालिम प्रदान गर्नुको साथै मर्मत संम्भार पनि गरिदिने आश्वासन दिएको थियो। यस्तै गर्मीको मौसममा पिउने पानीको व्यवस्था छैन। हुन त हुने खानेले त मिनरल वाटर किनेर ल्याउला तर सर्वसाधारण सबैले त्यहि पिउने पानीको व्यवस्था हुनुपर्ने भनेर धेरैले गुनासो गरेर गएका थिए। तसर्थ यसतर्फ लुम्बिनी विकास कोषले यथाशिघ्र व्यवस्था गर्नुपर्दछ। यसको लागि अर्थको भन्दा बढी इच्छाशक्ति र कार्यान्वयन पक्ष बलियो हुनुपर्दछ।

माथि उल्लेख गरेका निर्माण कार्यको आवश्यकता त छँदै छ। त्यो भन्दा अर्को महत्वपूर्ण सुरक्षाको प्रश्न छ। मायादेवी मन्दिर भित्र रहेको पद चिन्ह शिला Marker stone को सुरक्षा कसरी गर्ने भन्नेतर्फ गम्भिर तरिकाले सोचेर सुरक्षाका तौर तरिका अपनाउनु अति ठूलो महत्वको छ। साधारण सुरक्षाको मात्र हुँदैन, यसको लागि विशेष व्यवस्था गर्नुपर्दछ। त्यहाँ प्रवेश गर्नेहरूको गतिविधिमा पूरा निगरानी राख्न जरुरी छ। शिलालेखलाई सुरक्षित गर्न सकिएन भने लुम्बिनी हाम्रो हिरा खानीको केही महत्व नै रहने छैन। यसको लागि क्यामरा फिटिङ्ग गरी निरन्तर रुपमा अनुगमन हुन जरुरी छ। हाल भएका ग्रुप ४ का ४ जना व्यक्तिले त्यो सुनसान क्षेत्रमा राती हुँदा केही भैदिएमा सुरक्षा गर्न गाह्रो पर्ने छ। तसर्थ यसतर्फ ध्यान दिने यो क्षेत्रलाई सुरक्षित गर्न सम्पूर्ण लुम्बिनी क्षेत्र नै सुरक्षित हुनुपर्दछ। यसबारे २०५८ सालमा शान्ति सुरक्षाबारे प्रतिवेदन तयार गरी लुम्बिनी विकास कोषमा पेश गरेको थियो। २०६० सालमा सम्बन्धित सबै पक्ष रहेको गोष्ठीबाट पनि प्रतिवेदन बुझाईएको थियो। यसबारे लुम्बिनी विकास कोषले कार्य गर्न जरुरी भएको छ।

त्यस क्षेत्रमा काम गर्नलाई अर्थको अभाव हुने छैन। हाल विदेशीहरूलाई प्रवेश शुल्क लिने गरेको छ। स्वदेशीलाई पनि जनही रु १०।- प्रवेश शुल्क लिने गरेको थियो। प्रत्येक वर्ष स्वदेशी मात्रै चार लाख भन्दा बढी लुम्बिनी आउने मोटामोटी तथ्याङ्कले देखाएको छ। रु १०।- का दरले ४ लाख स्वदेशी पर्यटक भन्नाले वार्षिक चालिस लाख खाम्दानी हुनेछ जुन त्यस ठाँउको कम से कम सुरक्षा खर्च त उपलब्ध होला। शुरु शुरुमा सबैले तिरेको थियो तर पछि त्यहाँका स्थानिय एक व्यक्तिले सर्वोच्चमा नेपालीलाई प्रवेश शुल्क लिन बन्द गर्नुपर्छ भनेर रिट निवेदन गरेछ र अब उप्रान्त नलिनु भन्ने सर्वोच्चको फैसला भएपछि प्रवेश शुल्क नलिएको। यो फैसलाले लुम्बिनीलाई आर्थिक दृष्टिकोणले ठूलो हानी पुग्न गयो। अचम्म के छ भने लुम्बिनी विकास कोष ऐन अर्न्तगत बनेका तत्कालिन श्री ५ को सरकारबाट स्विकृत प्राप्त कार्य व्यवस्था विनियमावली २०५८ को परिच्छेद २ को दफा २.३ मा दर्शकहरूबाट प्रवेश शुल्क लिने व्यवस्था गरेको छ। सर्वोच्चमा बहसका बखतमा या त कोषको तर्फबाट विनियमको दफा प्रस्तुत गर्न विर्सियो अथवा लिखित प्रत्युत्तरमा सो कुरा जीकिर गरिएन आखिर सर्वोच्चले पनि विनियमावलीलाई महत्व नदिईकन फैसला गरिदिएको रहेछ। संसारको कुन मुलुकको कुन सम्पदा सूचीमा परेका क्षेत्रहरूमा निशुल्क प्रवेश पाउँछ उदाहरण शायदै होला। स्वदेशीहरूले पनि खुशिराजीले तिरिराखेको थियो। अझ पनि कोषले सर्वोच्च अदालत समक्ष सो प्रवेश शुल्क लिन पाउने आदेश पाउन कोशिस गरेमा के फरक पर्ला।

उक्त शान्ति क्षेत्र प्रवेश शुल्क, मन्दिर भित्र राखिएको चन्दा बाकसको आम्दानीले पनि कोषलाई केही सहयोग आवश्य पुग्ने छ। कार्य व्यवस्था विनियम २०५८ को दफा ५.२.३ मा चन्दा बाकस प्रत्येक महिनामा खोल्ने भनी किटिएको छ तर व्यवहारमा सायद ३।४ महिनाको एक पटक खोल्ने गरेको देखिन्छ। सो आम्दानीको रकम प्रत्येक महिनाको अन्तमा सार्वजनिक गरिने छ भनेर दफा ६ को २.४.३ मा किटान गरिएको छ। तर जहाँसम्म लाग्छ यस प्रकार प्रत्येक महिनामा आम्दानी सार्वजनिक आजसम्म गरि एको सुनिन्दैन, थाहाभएन। चन्दा बाकस खोल्दा त्यहाँ विविध प्रकारका सटही नहुने विदेशी मुद्राहरू पनि हुन्छ, सो रकम परिवर्तित मुद्रामा परिवर्तन गरी जम्मा गर्नुपर्दछ यो कानूनी बाध्यता हो। अत: २०६२ सालमा सो को लागि कोष प्रशासनले नेपाल राष्ट्र बैंकमा अनुरोध गरी पत्र पठाएको थियो र जवाफमा बैंकमा गर्न ल्याउनु भएमा परिवर्तित मुद्रामा परिवर्तन गरी जम्मा गरिदिन्छु भनेको थियो। त्यस प्रकारको मुद्रा बोरामा राखी कार्यालयमा राखिएको छ। त्यसरी वर्षौं वर्षसम्म राख्नु गैर-कानूनी हुन्छ। तसर्थ यस तर्फ कोष प्रशासनले ध्यान पुऱ्याउनै पर्छ।

॥ भवतु सब्ब मंगलम ॥

लुम्बिनीको कार्य व्यवस्थाबारे एक चर्चा

■ गोविन्द चित्रकार, ताहाचल

विश्व सम्पदा सूचीमा परेका लुम्बिनी उद्यान यूनेस्को ICOMOS को नीति अनुसार मात्र कार्य गर्नु पर्ने छ । सम्पदा क्षेत्र भनेर किटान गरिसकेको क्षेत्रमा यूनेस्कोको सल्लाह सहमति विना लुम्बिनी विकास कोषले मात्र एकल निर्णय गर्न सकिन्दैन । विश्व सम्पदा सूचीमा नै किन राख्नु पर्‍यो ? भन्नेहरू पनि नभएका होइनन् । विश्व सम्पदा सूचीमा लुम्बिनीमात्र होइन नेपालका सातवटा क्षेत्र ती अन्तर्गत छन । अरु अन्य क्षेत्रहरू पनि त्यही अन्तर्गत रहने भन्ने सर-सल्लाहा नेपाल सरकारसंग छलफल भैरहेको छ भन्ने सुन्नमा आएको छ । जति बढी क्षेत्र सूचीमा परेता पनि नेपाललाई लाभ नै छ, यसबाट नोक्सान हुने छैन् । नेपालमा हाल सूचीमा परेका मध्ये सबैको आ-आफ्नो विशेषता छन् तर लुम्बिनी क्षेत्र एक बृहत र भविष्यमा नेपालको लागि हिरा खानी हुनेछ । पशुपति क्षेत्र भन्नाले अधिकांश हिन्दु धर्मावलम्वीहरू जाने गर्दछन् भने लुम्बिनीमा बुद्ध धर्ममा लागेका मात्र जाने गर्छ भन्ने होइन । यि सबै धार्मिक दृष्टिकोणका साथै पर्यटकीय दृष्टिकोण ठूलो छ । ICOMOS नीति अनुसार लुम्बिनीमा कार्य गर्नुपर्दछ । उदाहरणका लागि ICOMOS अनुसार सम्पदा क्षेत्रका सिमाना छुट्टिने किसिमले विश्व सम्पदा सूचीका चिन्ह अंकित ढुङ्गा राख्ने । यो कुनै ठूलो कुरा नभई हेर्दा साधारण तर यूनेस्कोको अगाडि लुम्बिनीको प्रभाव वृद्धि हुनेमा ठूलो भूमिका खेल्न सक्तछ । यी कुरा लुम्बिनीको कार्य व्यवस्था विनियम २०५८ मा नै समावेश भएको । तसर्थ यस प्रकारका कार्यहरू कोष प्रशासनले तुरुन्तै लागू गर्न सक्छ । हुनत मायादेवी मन्दिरको पूर्व तर्फ चिन्ह राखेको छ त्यस्तै अन्य क्षेत्रका सिमानामा राखिदिएमा फरक पर्ने छैन लाभ नै हुने छ ।

माथि उल्लेख गरे जस्तै विश्व सम्पदा सूची क्षेत्र भित्र पुरातात्विक स्मारक गौण हुने गरी कुनै नयाँ संरचना बनाउन पाउने छैन भनेर कार्य व्यवस्था विनियम २०५८ मा स्पष्ट लेखिएको छ । यूनेस्कोले पनि त्यही अनुशरण गर्न गराउन समय समयमा अनुरोध गर्दै आएको छ । तापनि यसतर्फ ध्यान दिनुपर्ने उल्टा ..... मायादेवी मन्दिरको पूर्वतर्फ विशाल नेपाल टेलिकमबाट एन्टेनाको लागि टावर निर्माण गरेको छ । यसको लागि कोष प्रशासनले स्विकृति दिएको रहेछ । यो गलत निर्णय थियो । यसलाई हटाउन २०६२ सालका कोष प्रशासनले नेपाल टेलिकमलाई पत्राचार पनि भएको थियो । नेपाल टेलिकमका क्षेत्रिय प्रशासक र केन्द्रका महाप्रवन्धक विच छलफल भई भत्काउने निर्णय समेत भएको थियो तर आजसम्म पनि त्यो त्यहि नै छ यस तर्फ कोष प्रशासनले पत्रको अनुगमन मात्र गरेपनि पुग्नेमा ढिलाई गर्नु हुदैन ।

मायादेवी मन्दिर अर्थात् सम्पदा सूची क्षेत्र यसलाई शान्ति क्षेत्र पनि भन्ने गरिन्छ । यहाँ वरिपरि बगैंचा, फुल उद्यान मात्र हुनुपर्ने अन्य कुनैपनि भौतिक संरचना हुनु हुँदैन । त्यो क्षेत्र जहाँ कोही पनि पुग्ने व्यक्तिको मनमा शान्ति छाओस् । प्राकृतिक बाग-बंगैचा अझ भन्ने हो भने बुद्ध कालिन अवस्थामा भएका फूल विरुवाहरू होस्, ध्वनी प्रदुषण मुक्त, स्वच्छ वातावरण, चरा चुरुङ्गीका सुरेली आवाजहरू मात्र होस् भन्ने अवधारणा लुम्बिनी गुरुयोजनाले कल्पना गरेको छ । हुन त हाल बाग-बंगैचा नभएको होईन, छन् तर कल्पना गरे जस्तो पुगेको छैन् । त्यो पवित्र स्थल प्रवेश गर्ने बाटो साँगुरो छ, फराकिलो पार्दा उक्त बंगैचाको शोभा झन बढी आकर्षित हुनेछ । त्यो हुनलाई त्यस स्थानमा भएका पुराना धर्मशाला हटाईनु पर्दछ र त्यहाँ भएका अन्य माला-पसलहरूलाई अन्यत्र व्यवस्था गरिदिनु पर्दछ । त्यस्तै मायादेवीको दक्षिणतर्फ रहेका सम्पूर्ण भौतिक संरचनाहरू जस्तो कोष कार्यालय, प्रहरी थाना, अन्य स-साना निर्माणहरू सम्पूर्ण हटाउनु पर्दछ र गुरुयोजना अनुसार पुरातात्विक र सूचना दिने कार्यालय मात्र त्यहाँ रहनु पर्दछ । प्रश्न उठ्न सक्तछ कि अर्थको अभाव छ । यसका लागि कोषको कार्यव्यवस्था विनियमावली २०५८ धारा ७ को २.५.१ मा बंगैचा बनाउन बोट बिरुवा संरक्षण गर्ने व्यक्ति वा संघ-संस्थालाई तोकि दिएको रकम जम्मा गरी उद्यान निर्माण गर्न अनुमति दिईने छ भन्ने व्यवस्था छ भने अर्को सोही विनियमावलीको दफा ८ अनुसार लुम्बिनी क्षेत्रमा खानेपानी, शौचालय आदि व्यवस्था गर्न निजी क्षेत्रलाई समावेश गराउन प्रोत्साहन गर्ने भन्ने स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ, त्यसैले लुम्बिनी विकास कोषले विनियम अनुसार जो कोही भन्नाले इच्छुकहरूलाई आव्हान गर्न सकिन्छ । २०६२ सालको कुरा हो उक्त क्षेत्रको उत्तर तर्फ रहेका प्लटहरू (जहाँ VVIP हरूले वृक्षारोपण गरेको क्षेत्र) विहार क्षेत्रको अधिकांश विदेशी विहारहरू; कोरियन, महाबौद्ध सोसाइटी, श्रीलंका, थाई विहार, वर्मा विहार, चाईनिज विहार आदिले आ-आफ्नो मुलुकको तौर तरिकाबाट आफ्नै लागत र संरक्षण समेत गर्ने हिसाबले प्लटहरू समेत विभाजन गरेको थियो र यस्तै प्रकारले त्यहि क्षेत्रको एक प्लटमा नेपालीपन बंगैचा निर्माण गर्ने जसको लागि वनस्पति विभाग, थापाथलीमा बजेट समेत व्यवस्था गरेको थियो । सबैले काम थालनी गर्ने मञ्जुर भएको थियो । पछि

Downloaded from http://www.dhamma.digital

बिचा: हायक्का पुण्यानु मोदनं

■ आनन्द मानसिंहं तुलाधर, भोटाहिटी, यें

नित्यमरु छुहें विश्वया बिधानय् ।
थौं दुगु सकतां मदइ कन्हय् ।

ध्वहेला खःनि बुद्धंधाःगु नित्यमरु छुकीसं अनित्य खंगु ।
अकिंहे जुई धम्मपदय् च्वःगु उपजित्वाः निरुज्झन्ति ।

ध्वहे अनित्यया स्वभाव सिइकाः गौतमं ।
लायकू परिवार त्याग याना वंगु ।

खुदँतक्क याःगु दुष्कर चर्या ।
लुइकूगु ज्ञानं बुद्ध जुयावंगु ।

ध्वहे मध्यम मार्गया ज्ञान ।
सकसितं स्यलेदुगु अभियान ।

च्वयावंगु ग्रन्थया स्वंगू भागय् ।
पीटक सुत्र विनय अभिधम्म धकाः ।

दक्कलय् न्हापां कनावंगु अमित ।
पंचभद्र ज्ञानपिपासी पासा पिन्त ।

ध्वहे ज्ञान नाले बहः जू समस्त प्राणिं ।
प्यँगू आर्यसत्यं भयूबिक जाःगु ।

हेतुया लिसें प्रत्यय दैथें ।
म्वायगुहे सीमाखि धैगु नापं वैथें ।

अकिं ध्व भौतिक जगतय् निन्हुजक म्वायगु जूसां ।
ज्वना वने दैमखु मुलु छपु तकनं ।

जन्म गयेखः मागा जुइगु ।
वने बले नं अथेहे मदयक छुंहे ।

याना वनेगु केवल कर्महे जक्खः ।
भिंगु याःसा वने दैहं स्वर्गय् ।

मखुसा लाइहं तप्यंक नरकय् ।
थुलिहे खः दैगु कर्मया फलनं ।

थुलिखँ मने स्वना यायनु पुन्यानुमोदन नं ।
भीगु न्हयो मदया वंपि सकल पासा पिन्त ।

अले मिलनसार पासा माहिला दाई यातनं ।
ध्व पुण्यद्वारा सुखावति भूवनय् बासलाईगु हेतु जुइमा ।

चिरं दिट्ठतु सद्धम्मो ।
लोको होतु सुखी सदा ।

साधु ! साधु !! साधु !!!

सम्झेर रुन्छ मेरो मन

■ भिक्षु गौतम, श्रीघः विहार

संघको भिक्षु कुमार भन्ते एक हुन् तारा
सबै जनको हुनुहुन्छ प्यारा
नरम बोली बोल्नु हुन्छ
सबै उपासक उपासिका लाई सम्झन हुन्छ
कुमार भन्तेले आँसु झार्दा मन मेरो दुःख छ

कुमार भन्तेको आँखाको दुई थोपा आँशु
त्यो आँशु हेरी म कसरी हाँसुँ
उहाँको पुकार सबै भिक्षु संघ मिली बसौं
को ठूलो को सानो एउटै आगनीमा बसौं
भिक्षुहरू मिली शान्तिको एउटै माला गासौं ।

मेरो छातीनै चर्किंयो कुमार भन्तेले
आँखाबाट आँशु झार्दा ७/१२ गते
दिनको ठिक ३ बजे सुमंगल विहारमा बैठक हुँदा
कसलाई पो मन दुखेन होला कुमार भन्ते रुंदा ।

नेपाल सानु भए जस्तै बौद्ध मार्गी भिक्षु थोरै छौं
मिलेर बसौं भन्नु भयो दश औंला जोडी
यस्तै भए थेरवाद बुद्धधर्मको भविष्य के होला भोली
सबैलाई शान्तिको सन्देश सुनाउनु भयो हृदयखोली ।

त्यही वचन टिप्न थालें म कपीको पानामा
त्यही बेला भुईंचालो पनि आयो
सबैको गुणस्वभाव देख्न पायो
खै कस्तो क्रान्ती नेपालमा ।

सबैको आँखामा आँशु रसाए
कुमार भन्तेको भावुक बोलीले
हृदय चस्स छुईदियो नम्र वचनले ।
म पागल होकी शब्द पागल हो ।

डाँको छोडी मलाई हेर्दै रुय
मैले भने नरुनु शब्द अक्षर मलाई हेरी त्यसरी
म कपीको पानामा सजाँउला यसरी
सबैको मन एउटै हुन्न फरक फरक हुन्छ अन्तर
एउटा कविताको माला उने मैले सुन्दर ।

गुरुलाई नमस्कार, अनि वन्दना हृदयदेखि
शान्ति रहौं भिक्षु गण भिक्षुणी गण आजदेखि
मनमा मैले सोचें
आँखाबाट झर्न तयार भएको आँशु रोकी
नेपाल बुद्ध जन्म भूमि के भोकी

वन्द आँखा खोली हेरें
जानीनजानी मैले आज कविता कोरें ।
कविता मैले लेखें एकझिल्का झिलझिल
कुमार भन्तेको आँखाबाट आँशुझरे पिलपिल
आँशु छछल्कीएका थिए सबैको आँखाको दिलदिल ।

बल्लतल्ल कविता लेखन मसला मिल्यो
आँशु झर्‍यो त झर्‍यो धर्तिमा विलायो
जसोतसो ७ महिना १२ गतेको बैठक मिलायो
सबै जना गरेका थिए चुरु फुरु मैले कविता लेखें खुरुखुरु
मत बैठक समाप्त पछि हिडे मनमा कुरा खेलाँउदै लुरुखुरु ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

योग अभ्यास विधि – भाग ३१

रेकी, योगा शिक्षक एवं प्रा.चि. **डा. गोपाल प्रधान**
रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, भोटाहिटी, काठमाडौं - ४२२४०८५

प्राकृतिक पद्धति अनुसार मानसिक तनावको उपचार

मानसिक तनावः

विश्वका थुप्रै मानिसहरू कुनै न कुनै कारणबाट मानसिक तनावको रोगबाट ग्रसित भई रहेका छन् । मानसिक तनावबाट ग्रसित भए पछि कतिपय व्यक्तिहरूलाई उच्चरक्तचाप, मधुमेह, हृदयरोग, दम आदि जस्तो मनोकाईक रोगबाट ग्रसित भई रहेका छन् । साथै कतिले आत्महत्या गर्न सम्म पछि पर्दैन । यस्तो हृदय विदारक रोगको रोकथामका लागि विश्वभरका स्वास्थ्य परिषदले थुप्रै अन्वेषण गरी रहेका छन् तर पनि मानसिक रोगबाट मुक्त हुन सकेका छैनन् । अझ वैज्ञानिक अन्वेषण अनुसार विपन्न वर्गमा भन्दा सम्पन्न वर्गमा यो रोगबाट बढि ग्रसित भएको पाईएको छ । यस्का प्रमुख कारण आन्तरीक डर त्रासको कारण हुन सक्दछ । विश्वको मानसिक रोगका विशेषज्ञहरू द्वारा आफ्नो प्रतिवेदनमा मानसिक तनावबाट मुक्त हुन मानसिक तनाव ग्रसित व्यक्तिले नै आत्मबल बृद्धि गर्न आवश्यक पर्दछ भनि उल्लेख गरेका छन् । त्यस्तै प्राकृतिक पद्धति अनुसार मानसिक तनावबाट मुक्त हुन केहि जानकारी प्रस्तुत गरेका छौं । मानसिक तनावबाट मुक्तहुनका लागि सर्वप्रथम आफ्नो दिनचर्यामा पूर्ण सुधार ल्याउनु नितान्त आवश्यक पर्दछ । जस्तै– आहार, विहार, व्यायाम र ध्यान ।

आहार विहारः

मानसिक तनावका रोगीले सकेसम्म चिल्लो, गुलियो र नुनिलो कम खानु उचित हुन्छ । नियमित ग्रीन सलाद जस्तैः- काँक्रो, मुला, गाजर, वन्दा, टमाटर, प्याज, लसुन आदि । नियमित विहान खालि पेटमा पाँच दस वटा मधिसे बदाम र २५-५० ग्राम किसमिस खानु पर्दछ । कब्जियतका समस्या भएका व्यक्तिले मधिसे बदामको बोक्रा खानु हुँदैन । त्यस्तै उच्च रक्तचाप मधुमेहका रोगीका उपचारको निर्देशन अनुसार किसमिस खाने वा नखाने जानकारी लिएर मात्र खान सकिन्छ ।

व्यायामः

मानसिक तनावका रोगीले नियमित विहान नुहाउनु उत्तम हुन्छ । त्यस्तै विहानको हिंडाई (Morning walk) २०-४५ मिनेट हिंड्नु पर्दछ । मानसिक तनावका रोगीले नियमित योगाभ्यास गर्नु अति उत्तम हुन्छ ।

ध्यान साधनाः

मानसिक तनावका लागि ध्यान साधना अति उत्तम हुन्छ । जस्का लागि ध्यानका साधक वा योगाचार्यबाट सिकेर ध्यान गर्ने गरेमा अति उत्तम हुन्छ । उपरोक्त विषयहरूलाई पालन गर्ने गरेमा मानसिक तनावबाट मुक्त हुन्छ । त्यस्तै मानसिक तनाव हुनबाट बच्न सकिन्छ ।

विगत–वर्तमान

■ पोषक शाक्य 'प्रदीप'
(टक्सार-५, [illegible])

शान्तिनायक बुद्धभूमि स्वतन्त्र देश हाम्रो नेपाल
डाँडापाखा हरियाली सुन्दर शान्त विशाल
भन्दाभन्दै के कहाँ गयो आज त्यो अतीत ?
के अब यसरी नै हो, नवागन्तुक पिढीले [illegible] ?
मानव-मानव बीचको मैत्री, करुणा र मुदिता [illegible]
भयो छताछुल्ल परिणत भै हिंसा हत्या र [illegible]
'नत्थी वैरेन वेरानी-' सूत्रलाई गरी [illegible]
गराई पूर्ण पारमिता सद्व्यवहारले [illegible]
बन्दछ समग्र [illegible] उज्ज्वल, [illegible]
अन्यथा बन्नेछ सारा जगत, निरर्थक [illegible]
होऔं प्रतिबद्ध गरौं शुभारम्भ अध्यात्मरतिले शान्ति [illegible]
गरौं सुमधुर स्वच्छ, स्वतन्त्र एवं निश्चिन्त [illegible]

Downloaded from http://www.dhamma.digital

नेपाली बौद्धहरूमा सामाजिक, धार्मिक विकृतिहरू

■ श्री के.बी. मोक्तान, धरान, ९।९३ बुद्धविहार

लगभग १२०० शताब्दी देखि हाम्रो नेपाली समाजमा प्रचलनमा चली आएका संस्कारहरू विभिन्न रुपमा प्रचलित छन् । आफूलाई बौद्ध भन्ने बौद्ध धर्मावलम्बीहरूमा एउटै धर्म ग्रहण गरेता पनि संस्कार विधिमा भिन्नता पाइन्छ । तर भगवान बुद्धले भने आफ्नो स्वधर्ममा संस्कारको लागि त्यस्तो कुनै महत्वपूर्ण स्थान दिएको छैन । त्यसैले यो धर्म होइन केवल व्यवस्था अनुसार मानव समाजले आफ्नो प्रचलनमा ल्याएको संस्कार मात्र हो । तर यी संस्कारहरू शुभ, अशुभ कार्य गर्दा धार्मिक सिद्धान्तको विपरित जान हुँदैन । तर हाम्रो नेपाली समाजमा यो नभएर धार्मिक सिद्धान्तको विपरित भइ रहेकै देखिन्छ ।

आजको परिस्थितमा हाम्रो नेपाली समाजमा जन जातिको मनवा अनुकुल यो प्रचलित संस्कार विधिमा सुधार ल्याउन त्यतिकै आवश्यकता भएको छ जतिको हाम्रो नेपालको अर्थ व्यवस्थामा छ । समयानुकूल सुधारिएको संस्कारद्वारा नै मानव जीवनको गुणस्तर सुसंस्कृत भएर माथि उठ्दछ । यस्ता संस्कारद्वारा नै मानिस प्रभावित भई बहुजन हितायार्थ कल्याण मार्गको अनुकरण गर्दछ ।

अन्य अन्धविश्वास र रुढीवाढी विचारधारालाई प्रोत्साहित गर्दै सधैं आर्थिक भार परि एकातिर जनहितको सधै अहित भएको देखिन्छ भने अर्कातिर धार्मिक सिद्धान्तको विपरित मादक पदार्थको सेवन, निर्दोष पशुहत्या जस्ता घृणित कार्य भईरहेको देखिन्छ । यथार्थमा चलिआएको संस्कार विधिमा सुधार गरी चलन चलाउनु नै मानव कर्तव्य, धर्म र समाजको सेवा गर्नु पनि हो । तसर्थ भूमण्डलका प्रत्येक जनजातिका जन्म देखि मृत्यु पश्चात् घटी वा बढी केही न केही कुनै रूपले गरिने संस्कारहरू यस प्रकार छन्–

(१) गर्भमंगल (२) नामकरण (३) अन्न प्रासन्न (४) चुडा कर्म (छेवार) (५) विद्यारम्भ (६) ब्रतबन्ध (७) प्रव्रज्या (८) विवाह र (९) मृत्यु ।

उपरोक्त संस्कारहरू मध्ये विवाह र मृत्यु यी दुई मानव जीवनको महत्वपूर्ण घटनाहरू हुन् । यी संस्कार कार्यहरू गर्दा मानव समाजभित्र निम्न विधिद्वारा कार्य सम्पन्न गरिन्छ । जस्तै विवाह खुशियालीको रूपमा गरिन्छ भने मृत्यु सम्वेदनशीलको रुपमा । मृतात्मालाई स्वर्ग पुऱ्याउने धारणा अन्ध विश्वास पूर्ण इच्छा गरी रहन्छ । यस्ता संस्कार गरिंदा निर्दोष पशुहरूको हत्या गरी धर्मको अधर्म भई हाम्रो नेपाली समाजमा कुसंस्कार बढीरहेको छ ।

त्यसैले यस्ता कुसंस्कारहरू हाम्रो जीवनमा समयानुकूल सुधार गरिएन भने हाम्रो भविष्यमा आउने पिढीका दु:खदायी बन्ने छ । त्यसैले धर्म, दर्शन, साहित्य, संस्कृति आदि एउटै शरीरको विभिन्न अंग प्रत्यंग मात्र हुन् । मूलत: धर्म भनेको ज्ञानको आँखाले हेर्ने राम्रो व्यवहार आचरण, सुन्दर स्वभाव, निर्मल चित्तद्वारा हुने नहुने ठहराई बुद्धि, प्रज्ञा वा ज्ञानले गरिने कार्य हो । दर्शन भनेको जस्तो छ त्यस्तै विचार-विवेक पुऱ्याई राम्रो तर्कपूर्ण छानबिन द्वारा गरिने कार्य हो । यसरी धर्म सँग-सँगै संस्कारलाई पनि डोहराउँदै लान सकेमा मानव समाजको ठूलो कल्याण र सेवा हुन सक्ने छ । यही बौद्ध धर्मको सार पनि हो ।

तर दु:खद कुरा के छ भने, हाम्रो नेपाली समाजमा जन्म देखि मृत्यु सम्म गरिने संस्कारहरू गर्दा एकातिर ठूलो आर्थिक भार पर्न गएको देखिन्छ जसले गर्दा हाम्रो समाजमा यो विश्वको सवै भन्दा तल्लो धरातलमा गरिबीको रेखामुनी पिल्सिएर, चेप्टिएर बसिरहेका छौं र त्यहाँबाट हाम्रो समाज कहिल्यै माथि आउन सक्तैन । भगवान बुद्धको धर्म अनुसार मानिस यसै जीवनमा मुक्त हुनु पर्छ मृत्यु पश्चात् होइन् । तर यसको विपरित हाम्रो समाजमा मृत्यु पश्चात् स्वर्ग जाने पूर्ण इच्छा राख्दै ईश्वर, परमेश्वर, भगवान, परमात्मा र देवी-देवता भन्ने बित्तिकै नभएको ईश्वरलाई विभिन्न कल्पना गर्दै शुन्य आकाशतिर हेर्न थाल्दछौं, तर त्यसबाट दु:ख बाहेक कुनै मुक्ति पाउँदैनौं । यो अन्धा अनुकरणले हाम्रो समाजका दाजु-भाइ, दिदी-बहिनीहरूको आँखामा पट्टी बाँधिएर प्रज्ञा-बुद्धिमा बिर्को लागिएको छ । यसलाई खोल्ने ज्ञान र बुद्धिको मार्ग देखाउने भगवान बुद्ध बाहेक अरु कुनै महापुरुष हाम्रो देश नेपालमा जन्म भएन । यही एक दूर्भाग्यको कुरा छ ।

नेपालमा हाम्रो जनसंख्या करिब १ करोड छ भने हाम्रा देव देवताहरू ३३ करोड छन् । यी ३३ करोड देवी-देवताहरूकोपूजा आजा गर्ने गर्छौं । यति मात्र कहाँ हो र, पहाड-पर्वतको पूजा, ढुंगा ठूलो देखियो त्यसको पनि पूजा,

खोला-नालाको पूजा, गाई पूजा, गोरु पूजा, कुकुर पूजा, मोटर-गाडी पूजा, कलकारखाना पूजा आदि विभिन्न पूजाहरू गर्ने गर्दछौं । तर के तपाईलाई थाहा छ, जुन देशले त्यस्ता मेशिनरी सामानहरू उत्पादन गर्दछन् ती देशहरूले भने कहिल्यै हाम्रो जस्तो पूजा गर्दैनन् र तर हामी किनेर ल्याउनेलाई चै के के यत्रो चासो वा ढाँचा ? यस्ता पूजाहरूबाट मानव जातिको विकासमा उपलब्धी छ ? बरू त्यो अमूल्य समय त्यस्ता पूजामा खेर फाल्नु भन्दा ती मोटर-गाडी, औजार, कलकारखानाको राम्ररी मर्मत सम्भार तथा सफाई गरेको खण्डमा हाम्रो समाजको ठूलो कल्याण-मंगल हुने थियो । त्यसैले स्वंय आफूले आफैलाई प्रश्न गरी गहिरो विचार गर्नुहोस् कि हामी नेपाली समाजमा ३३ कोटी देवी-देवताहरुको अनुयायी हुँदा हुँदै पनि विश्वमा हामी नै सबै भन्दा गरिबी किन ? यत्तिका देवी-देवताहरूका अनुयायी बने पछि हामी संसारीक सुख तथा भौतिक सुविधा सम्पन्न हुनु पर्ने होइन र ? तर तपाईंलाई ज्ञात नै होला कि जुन देश एउटा मात्र वा कम देवताहरूलाई पूज्दछन् ती देशहरू भने संसारिक सुख एवं भौतिक सुविधा सम्पन्न छन् । अर्कोतिर हामीले आर्थिक सहायता तथा योगदान पनि प्रशस्त पाइरहेका छौं । के हामी नेपाली समाजलाई यसरी हात फैलाएर विदेशीहरूबाट माँगी खान लाज हुँदैन र ? देशमा व्याप्त कुसंस्कारहरूले गर्दा नै होला हाम्रो नेपाली समाज आफ्नै स्वधर्म- बुद्ध धर्मलाई लत्याई इसाई वा अन्य धर्ममा परिणत भई रहेका छन् । यसको कारण के होला ? यसको कारण हो हाम्रो समाजको मान्ने संस्कार अति नै हानिकारक तथा आर्थिक भार हुन गयो । त्यसैले हामी कैयौं नेपालीहरू त्यस्ता संस्कारबाट छट्पटाई रहेका छन् । उनीहरूलाई यो थाहा भएन कि बौद्ध धर्ममा पनि सरल संस्कार विधि छ । अत: यहाँ बौद्ध धर्मको प्रचार-प्रसार हुन अति आवश्यक भएको छ ।

दर्शन शास्त्र, इतिहास गवाही छ कि पहिले यूरोपीय देशहरूमा पनि नेपाली समाजको जस्तै दुई हजार देवी-देवताहरूको पूजा गर्ने गर्दथे । त्यसबेला त्यहाँका सामाजिक जीवन अति नै दयनिय तथा गरीबी स्थितिमा थियो । यस्तो समयमा त्यहाँको धर्तीमा अफाल्तु, कार्लमार्क्स गेलिलियो जस्तो महान दार्शनीकको जन्म भयो । फलस्वरुप उनीहरूले त्यहाँ परम्परा-वादीहरूको देवी-देवताहरूका मूर्ति बटुलेर आन्ध्र महासागरमा फ्याँकिदिए । बल्ल त्यहाँका समाजले मुक्ति पाए र उन्नतिको पथमा अग्रसर भए । त्यस्तै हाम्रो देशमा पनि हामीले जबसम्म ती घृणित संस्कार तथा कुलत एवं फुस्रो परम्परालाई त्याग्दैनौं, तब सम्म हामीले कहिल्यै पनि सुख पाँउदैनौं ।

हाम्रो नेपाली समाजलाई अब यो भोकमरी जीवनबाट मुक्ति दिलाउन यो रुढीवादी, पुरोहितवादलाई जरै देखि निर्मूल पार्न पश्चिम महाकाली देखि पूर्व मेचीसम्मका बुद्धिजीवी दाजु-भाइ तथा दिदी-बहिनीहरू सबै एक जुट भई यी परम्परावादी भन्ने संस्कार, कुसंस्कृतिलाई त्याग्नै पर्छ । जब सम्म यसलाई त्याग्दैनौं तब सम्म हाम्रो जीवन दु:ख र भोकमरीबाट कहिल्यै मुक्त हुन सक्तैन ।

उक्त संस्कार संस्कृति कुनै पनि परम्परा भन्ने विचारहरू धर्मत होइन । यस अधिका पूर्खाहरूले आफ्नो समयानुकूल चलन चल्तीमा चलाएको संस्कार संस्कृति मात्र हुन् । जुन परम्पराले आजको समाजलाई बेफाइदा गर्छ त्यसलाई मान्न कुनै औचित्य छैन् । धर्म त त्यो हुन्छ जुन राम्रो विचार, विवेक, बुद्धि, तर्कपूर्ण गरिएको कार्य, राम्रो स्वभाव, गुण, आचरण सद्व्यवहार, निर्मल चित्तद्वारा गरिएको नैतिक विचार जसबाट बहुजन हिताय र सुखाय हुन्छ त्यही नै ईश्वर, परमेश्वर, परमात्मा, देवी-देवता भगवान हुन् ।

मानव समाजमा मृत्यु हुनु स्वभाविक घटना हो, यो प्रकृतिको नियम हो । विश्वको धर्म हो, यसलाई न कसैले रोक्न सक्छ न त कसैले छेक्न नै । मृत्युलाई स्वर्ग पुऱ्याउने धारणा केवल मिथ्या हो । प्रकृतिको धर्म अनुसार चल्नु नै बुद्धको धर्म हो ।

दर्शन शास्त्रबाट यो थाहा हुन्छ कि बुद्धकालिन समयमा पनि भारत र नेपालमा धर्मचार्यहरू अधिकांश पुरोहितहरूले मानव समाजमा जन्म वर्णभेद, छुवाछूत, असमानता आदि चरम सिमासम्म पुगेको थियो । ती पुरोहितहरू मात्र आफ्नो सुख- सुविधा जुटाउनमा लागेका थिए । धर्मचार्यहरूले बौद्धिक, सामाजिक, धार्मिक, आर्थिक औधपत्य मानव समाजको विकासमा विभिन्न प्रकारका बाधाहरू दिन लागिरहेका थिए । यी पुरोहितहरूले आफ्नै स्वार्थका निम्ति मानव समाजमा मात्र नभई सारा राज्यलाई नै अपाङ्ग बनाइदिएका थिए । ईश्वरको नाममा गरिने संस्कृति, देवी-देवताको पूजा, यज्ञ, अग्निहोत्री, होमन, गौबली, अश्वबली, नरबली, सती प्रथा, पञ्चबली, अनेकौं मादक पदार्थको सेवन, अनैतिक धार्मिक आडम्बर, अन्धविश्वास चरम सिमा पुगेका थिए । समाजमा

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मानिसहरू बाँच्न तथा जिउँन त्राही त्राही भइसकेका थिए। यस्तो समयमा सम्यक सम्बुद्धले सत्य ज्ञानको मानव समाजलाई श्वोधर्म प्रचार-प्रसार गरी ती मृत्यु सैय्यामा परेका समाजलाई पुनः जीवनको श्वास फुकी दिनु भएको थियो। (अर्थात् जीवन दान दिनु भयो।) यस पछि यसको प्रभाव भारत र नेपालमा यी रुढीवादी अन्धविश्वासहरू माथि तिव्र रुपले पर्न गई ती ब्राह्मण पण्डितहरू नै सर्व प्रथम बुद्धको अनुयायी बन्न पुगे।

सम्यक सम्बुद्ध भन्नु हुन्छ– "धर्मोसमासतो हिंसा वर्णयन्ती तथासत।" अर्थ– जहाँ निर्बोध पशुहरूको हत्या हुन्छ त्यहाँ महर्षिजन उपस्थित हुँदैनन्। दान नै सवैभन्दा ठूलो यज्ञ हो, पुण्य हो। त्यसैले मानव समाजमा गरिने संस्कार, संस्कृति कर्मकाण्ड-क्रियाकलाप यस्तो होस् जसबाट समाजलाई बहुजन सुख प्राप्त हुन सकोस्। यस प्रकारको संस्कार, संस्कृतिद्वारा नै बौद्धिक, धार्मिक, सामाजिक, आर्थिक श्रोत अभिबृद्धि हुन सक्छ। बुद्धको जीवनकालमा पनि समाजमा भई रहेका अन्धविश्वास पूरोहितवादलाई जरै देखि उखेली दिनु भयो। बुद्ध धर्म वास्तवमा कुसंस्कार र अन्धविश्वास हटाउनको लागि नै थियो। बुद्धको परिनिवार्ण पनि पुनः पलाएर आयो र फेरि पुरोहितवादको जरा गाढीएको छ। यसले गर्दा आज मानिसलाई पुनः दुःखदायी बनाई रहेको छ।

उदाहरणका लागि- जसको बाबु-आमाको मृत्यु भएको छ उसले केश, दाह्री-जुंगा, परेला, आँखीभौं खौरेर नुन-तेल बारनु पर्दछ। साथै सेतो वस्त्र धारण गरी चिसो भुईंमा सुत्नु पर्दछ र १३ दिन पनि अन्त्येस्टी किरियाकर्म गरी ४९ दिन वा ६ महिना वा एक वर्षसम्म बारनु पर्ने यो कुन धर्म हो ? यसबाट मानव विकासमा के उपलब्धी छ ? धर्म त वास्तवमा त्यो हो जसले आफ्नो बाबु-आमालाई जिवित छँदा नै राम्रो सेवा र हेरचाहा गर्दछ। खाना-पिना, कपडा, औषधि उपचार आदि कुरामा राम्रो हेर-विचार गर्नु र बिरामी परेमा मलमूत्र वा फोहरमा नपार्नु नै धर्म हो अर्थात् यही नै शुद्ध कर्म हो। तर यसो नगरी जिवित छँदा बाबु-आमासित रात-दिन झगडा गाली गलौज्र् गर्ने अनि मृत्यु पश्चात् चाँहि अनेकौं ढोंग रचाई अन्त्येस्टी किरियाकर्ममा छाता, जुत्ता, सैय्यादान, गौदान, घोडादान इत्यादि ढोंग किन ? यसको सट्टा कुनै धार्मिक स्थल, विद्यालय, अस्पताल आदि निर्माणका लागि सहयोग गरे त्यो नै सवैभन्दा ठूलो दान हुने थियो। यही नै मानव समाज तथा देश विकासको ज्वलन्त उदाहरण हो।

जति आजको यो वैज्ञानिक युगमा कुसंस्कृति तथा अन्धविश्वास हामी नेपाली समाजले अंगाली रहेका छौं के त्यस्ता अन्धविश्वास अन्य मुलुकका मानिसहरूले पनि मान्दछन् ? कुनै किसिमका संस्कारहरू नमान्नेहरू के सवै नर्कमा नै जान्छन् त ? के नेपालीहरू संस्कार मान्ने मात्र स्वर्ग जान्छन् त ? सही ढंगले सोच्ने हो भने यस्ता कैयौं प्रश्नहरू उठ्छन्। यसैले अन्धविश्वास गर्नु अधर्म हो।

अन्तमा म सम्पूर्ण नेपाली दाजु-भाइ, दिदी-बहिनीहरूलाई यो आहवान गर्दछु कि - अन्धविश्वास तथा पुरोहितवादलाई त्यागी आफै पण्डित बनी शुद्ध बौद्ध संस्कार विधिलाई अपनाऔं। पण्डितले पढ्दा हुन्छ भने हामीले पनि पढे हुन्छ। आफ्नै खुट्टामा हिडौं तर अर्काको भरोसामा र आशामा होइन। यही शुद्ध बुद्ध धर्म हो। शुद्ध बुद्ध धर्म त्यो हो चतुरार्यसत्य, त्रीशरण, पंचशील, आर्य अस्टांगिक मार्ग, दश पारमिता, बोधिपाक्षिक धर्म र प्रतित्यसमुत्पाद धर्म ग्रहण गरौं। यसलाई स्वंय जीवनमा उतारौं। यसैले मानव समाजलाई सभ्यता र विकासको पथमा पाइला चाल्न मद्दत पुऱ्याँउछ। साथै जन्म, जराव्याधी, मरणबाट मुक्त भई निर्वाण मार्गमा पुऱ्याँउछ जसले गर्दा मानव समाजमा आर्थिक श्रोत अभिबृद्धि भएर समस्त नेपाली र नेपाल शक्तिशाली बन्न पुग्दछ।

॥ समाप्त ॥

साथी खोज्दा भेटिएको धर्म

■ सुमेधावती

यो शरीर [illegible] पनि
एक्लो हुँदो रहेछ ।
मेरो शरीर साथी नै हो ?
भनेर खोजी गर्दा
नाम र रुप मात्र हुँदो रहेछ ।
नाम के हो भनि खोज्दा [illegible]
रुपलाई पनि नियालीहेर्दा [illegible] धर्म [illegible] रहेछ ।
मान्छेको [illegible]
क्रियाकलाप [illegible] अनित्य रहेछ ।
चित्तलाई खोज्दा [illegible] भेटिएन
परमार्थ मात्र [illegible] खोजेको रहेछु ।
अप्रमादी भई खोज्दा [illegible] हुन्छ ।
अन्तमा साथी [illegible] सत्य धर्म [illegible] रहेछ ।
जीवन जिउने साथी नै बुद्धको धर्म रहेछ ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

सच्चा दान अनन्त भेटी

■ नरेन्द्रनाथ भट्टराई

दिनु, अर्पण गर्नु, चढाउनुलाई सबैले दान मानेका छन् र दानलाई ठूलो धार्मिक क्रिया मानेका छन्। तर कर्ता भावमा र बाध्यतावश दिइएका दान, अर्पण गरिएको भेटी, कोसेलीमा केही पनि रत्तिभर धार्मिक क्रिया हुँदैन् र यस्तो दान, भेटीबाट त झन् अहंकार बढेर त्यो मानिस झन्झन् अधार्मिक हुँदै हुँदै जान्छ। आज कतिपय मानिस आफूलाई गरीबलाई दिएको दान र भगवान्लाई चढाएका भेटी, नैवेद्य, पूजा सामाग्री आदिमा यस्तो दानी, यस्तो धार्मिक भनेर कहलाउनको लागि दिन्छन् भने कतिपय यति नदिए, यसो नगरे अरुले के भन्लान् भनेर दिने गर्छन्। कतिपयले चलन र विधि व्यवहार अनुसार यति गर्नैं पर्छ नगरे अनिष्ट हुन्छ भन्ने त्रासमा पनि गर्दछन् । यस्ता कुनै पनि कारणबाट सच्चा दान होइनन् । यी गरिएका दान, भेटी, अर्पण आदि पनि धार्मिक कार्य हुँदैनन्।

"बाटोमा हिँड्दा रुपियाँले भरिएको ब्याग पाएर धनी बन्ने कल्पना गर्नु र विषय भोग (घरगृहस्थ) मा बसेर मोक्ष पाउने कल्पना गर्नु उस्तै हो !"

साभार— परमात्माको खोजी (चिन्तनधारा)

सवरी भन्ने तल्लो जातकी एउटी आइमाई रामकी परम भक्त थिइन्। राम वनवास गएका बखत सवरीले रामलाई चढाउन भनी वनमा गएर बयर खोज्न लागिन् । बयर टिप्दै चाख्न लागिन् । अमिलो, टर्रो जस्तो आफूले खाइन् । जुन जुन बयर गुलियो हुन्थ्यो त्यो चाँहि रामलाई भनेर झोलामा हाल्थिन् । यसरी जुठो बयर पातको थालीमा हालेर रामलाई चढाइन्। रामले त्यो जुठो बयर खाँदा भन्नुभएको थियो, "यति मिठो स्वाद त मैले अयोध्यामा बस्दा मेरी आमा कौशल्याले ख्वाएको खानाबाट पनि पाएको थिइनँ।"

यस्तै श्रीकृष्णका साथी सुदामाले कनिका अर्पण गरेको घटना पनि स्मरण गर्न लायकको छ। सुदामा ज्यादै गरीब थिए तर उनी श्रीकृष्णलाई अति प्रेम गर्दथे। भेट्न मन लागेता पनि खाली हात जान सकेका थिएनन् । एकदिन श्रीकृष्णको प्रेमले ज्यादै आकर्षण गर्‍यो । घरमा केही थिएन । एकमुठी कनिका थियो, त्यही लिएर गए । श्रीकृष्णले त्यो कनिका अति मिठो मानेर काँचै खाइदिनुभयो ।

रामकृष्ण परमहंसले पनि कालीलाई भोग चढाउँदा दाल, तरकारी चाखेर मात्र चढाउने गर्नु हुन्थ्यो । जुठो खाना किन चढाएको भन्दा, 'नून चर्को छ कि, खल्लो छ कि, ज्यादै तीतो छ कि आमालाई ठीक्क पो खान दिनुपर्छ' भन्नु हुन्थ्यो ।

यसैगरी खुट्टामा कोढ भएको एकजना माग्ने बाटोको छेउमा माग्दै थियो । कोही २ पैसा, कोही ४ पैसा त कोही एक रुपैयाँसम्म पनि दिन्थे । धुलोले कट्कटिएको थोत्रो गन्हाउने लुगा लगाएको परैबाट दुर्गन्ध आउने त्यो माग्नेको नजिकै एकजना युवक आएर त्यसलाई पैसा दिन भनी खल्तीमा हात हाले । माग्नेले ती युवकको मुख हेरिरहेको थियो। हात खल्तीमा, आँखा भूइँमा टुवाल्ल गरेर एकैछिन अडिएर बडो नम्र स्वर गरेर एक हातले त्यो माग्नेको आङ्मा थपथपाउँदै ती युवकले "हेर भाइ ! खल्तीमा पैसा रहेनछ, माफ गर भोलि दिउँला है ?" भने । त्यो माग्नेले हर्षाश्रु बगाउँदै, अहोभाव प्रकट गर्दै भन्यो, "मलाई भाइ भनेर मेरो पिठ्यूँ थपथपाएर यसरी प्रेम गरेपछि अरू के चाहिन्छ र ? लाखौं दिएको भन्दा बढी पाएँ।"

माथिका चार घटनाबाट हामीले सच्चा दान, सच्चा भेटी के कस्तो हुँदोरहेछ भन्ने कुरा राम्ररी बुझ्नुपर्दछ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

प्रज्ञापारमिता

■ हरिप्रसाद पराजुली

विशिष्ट ज्ञान प्रज्ञा हो । यस्तो ज्ञान आर्जन गरेको वा आर्जन गर्न समर्थ व्यक्ति प्रज्ञ कहलाउँछ । बुद्धत्व प्राप्तिका लागि अपनाउनुपर्ने दस पारमिता धर्ममध्ये प्रज्ञापारमिताको स्थान उल्लेखनीय छ । बुद्धको अर्थ बोध भएको वा ज्ञान हासिल गरिसकेको हो । संसारमा दु:ख छ, मृत्युभय छ । दु:खको हेतु हुन्छ । हेतुको निवारण सम्यक् ज्ञानबाट मात्र हुन्छ । बोधगयामा पीपलको रूखमुनि ध्यानरत अवस्थामा सिद्धार्थले ज्ञान हासिल गरे र बुद्ध कहलाए । सांसारिक दु:खचक्रबाट मुक्त हुने उपायसँग उनको मानसिक साक्षात्कार त्यही पीपलको रुखमुनि भएको थियो । यही साक्षात्कार नै त्यो समयका उनमा स्फुरित ज्ञान थियो । यही ज्ञानआर्जनले उनलाई ज्ञानी बनायो, सम्बोधि बनायो ।

आँखाले देखेको भरमा, कानले सुनेको भरमा, जिब्रोले चाखेको भरमा, नाकले सुँघेको भरमा र छालाले छोएको भरमा आफ्नो वरिपरिको वातावरणबारे प्राणीले जान्दछ । यो क्षमता सबै प्राणीमा हुन्छ । त्यसैले यही जान्नुमा मात्र प्रज्ञाले बहन गर्ने अर्थ सीमित हुन सक्दैन् । बुद्धि, विवेकसम्मत् ज्ञानमात्र प्रज्ञा हो । ज्ञान सम्यक् हुनुपर्छ । ज्ञानको कारण अहंकार जन्मियो भने पनि त्यस्तो ज्ञानको अर्थ रहँदैन । अल्पविद्या भयंकर हुन्छ भन्ने शास्त्रवचन छ । अल्पविद्याबाट नै त अहंकार जन्मिन्छ ।

आफूले सिकाउने विषयमा केही पनि ज्ञान नभएको विद्यार्थीलाई मात्र शिष्य बनाउनुपर्ने मान्यता गुरुकुल शिक्षाप्रणालीमा रहेको ज्ञात हुन्छ । अल्पज्ञाताले गुरुवाणीमा सन्देह गर्ने र आफूलाई नै सर्वज्ञ ठान्ने भ्रमको सिकार हुने सम्भावना रहन्छ । त्यस्तो अवस्थामा गुरु जति नै ज्ञानी भए पनि उसको प्रयत्न निष्फल हुने भएकाले यस्तो मान्यता विकसित भएको हो । ज्ञान दुई किसिमबाट आर्जन हुन्छ : अनुभवबाट र अध्ययन तथा उपदेश श्रवणबाट । बुद्धको ज्ञान अनुभवजन्य हो । त्यस समयका समाजमा प्रचलित दुई किसिमका जीवनचर्या प्रणालीलाई अपनाएर दुवैबाट असन्तुष्ट भएपछि बुद्धले मध्यममार्ग आविष्कार गरेका हुन् । तत्कालीन समाजमा गृहस्थाश्रमलाई नै आनन्दमार्ग ठान्ने एकथरी थिए भने अर्काथरी परमानन्दमा लीन हुन अथवा मोक्षप्राप्तिको मार्गमा शरीर नै सबैभन्दा ठूलो बाधा भएको मान्यता राख्थे ।

परमानन्दमा लीन हुनेहरू शरीरलाई जति धेरै दु:ख दियो त्यति नै मोक्ष नजिकिने भ्रमता अन्नपानी सेवनबिना उग्र तपद्वारा शरीरलाई कष्ट दिन्थे । अर्काथरी गृहस्थाश्रमलाई सबैथोक ठान्थे । बुद्धले यी दुवै जीवनचर्याको अनुभवबाट सिकी वैकल्पिक मार्गको खोजी गरेका हुन् ।

बुद्धले आफ्नो अनुभवबाट निष्पन्न ज्ञानको उपदेश गर्न थालेपछि ज्ञानार्जनको यो वैकल्पिक मार्ग तत्कालीन समाजलाई प्राप्त भयो । वर्तमान समयमा त बुद्धवचन तथा पछिल्ला समयका बौद्ध विद्वान्का धर्मसम्बन्धी धारणा लिपिबद्ध भएर पनि आइसकेका छन् । तिनको अध्ययनबाट पनि प्रशस्त ज्ञान आर्जन गर्न सकिन्छ ।

ज्ञानले मानिसलाई जीवन सार्थक पार्न सहज बनाउँछ । हिन्दू पुराण गाथाहरूको अध्ययन श्रवणबाट थाहा लाग्छ, उत्तरवैदिक कालमा समाजमा दासप्रथा व्याप्त थियो । मानिसलाई नै मानिसले पशुसरह किनबेच गर्थ्यो, काममा लगाउँथ्यो र यातना दिन्थ्यो । जो दास थिए तिनले मालिकवर्गको ज्ञानभन्दा बढी ज्ञानआर्जन गरे । त्यही ज्ञान नै उनीहरूलाई मुक्ति दिलाउन सहायक बन्यो र अन्तत: अमोहमस्मिको मन्त्र जप्दै उनीहरूले आफ्नो स्वतन्त्रजगत् निर्माण गरे । चाहे दासत्वबाट मुक्तिका निम्ति होस्, चाहे मृत्युचक्रबाट निर्वाणनिम्ति होस्, एकमात्र सशक्त आयुध भनेको सम्यक ज्ञान नै हो । शत्रुका आयुधको प्रहारबाट बच्न पहिरिने कवच पनि ज्ञान नै हो ।

प्रज्ञापारमिताको चर्चा गर्नुपहिले दान, शील र नैष्क्रम्य पारमिताबारे चर्चा भएको थियो । दान, शील र नैष्क्रम्य पारमिता पालनका लागि सजग बनाउने कार्य पनि बिनाज्ञान सम्भव छैन् । ज्ञानले गर्दा नै दानतर्फ प्रेरित भइन्छ, ज्ञानले नै शीलपालनाका लागि सजग बनाउँछ र ज्ञानले गर्दा नै नैष्क्रम्यनिम्ति तयार भइन्छ । यही ज्ञान अर्थात् प्रज्ञाले नै जीवनको समग्र अन्धकार नाश गर्छ । प्रज्ञाले भ्रम निवारण गर्छ, अहंकारबाट मुक्त पारिदिन्छ र जीवकल्याणका लागि प्रेरणा दिन्छ । आर्जित ज्ञान दैनन्दिन व्यवहारमा उपयोग हुनुपर्छ अनि मात्र जीवन सुखद हुन्छ । पाखण्ड र ढोंगले प्रवेश पाएको जीवन कटु हुन्छ । त्यस्तै आडम्बरले जीवन विषाक्त बनाउँछ । आडम्बरको निरोध पनि सम्यक् ज्ञानबाट मात्र सम्भव छ । ■

"नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स"

मिलिन्द-प्रश्न – ६

(संक्षिप्त वृतान्त)

अनुवादक : आनन्द प्रधान

११. महाउपासिकालाई नागसेनको उपदेश

त्यस समयमा एक जना महाउपासिकाले तीस वर्षदेखि आयुष्मान अस्सगुत्तको सेवा गरिरहनु भएकी थिइन् । उहाँ महाउपासिका तीन महिने वर्षावास बितेपछि आयुष्मान अस्सगुत्त भएको ठाँउमा आउनु भइन् र भनिन्– "के तपाईंसित अर्को भिक्षु पनि हुनुहुन्छ ?"

हो महाउपासिके ! मसित नागसेन नामको एक जना भिक्षु हुनुहुन्छ ।

त्यसो भए भन्ते ! आयुष्मान नागसेन सहित भोलि मकहाँ भोजन गर्न निमन्त्रण स्वीकार गर्नुहोस् ।

आयुष्मान अस्सगुत्तले मौन भएर स्वीकार गर्नुभयो ।

आयुष्मान अस्सगुत्त त्यो रात बितेपछि बिहान लुगा लगाएर पात्र चीवर लिएर आयुष्मान नागसेनलाई पछि लगाएर उनै महाउपासिकाको घर जानुभयो । गएर ओछ्याइ राखेको आसनमा बस्नुभयो ।

महाउपासिकाले उहाँलाई आफ्नो हातले उत्तम उत्तम भोजन पस्किएर खुवाउनु भइन् ।

भोजन गरिसकेर नयाँ पात्र (बाटा, भाँडा) मा हात धोइ सकेपछि आयुष्मान अस्सगुत्तले भन्नुभयो– "नागसेन ! तिमीले महाउपासिकालाई दानानुमोदन (भिक्षुबाट आर्शिवाद र धर्मोपदेश दिने काम) गर ।" यति भनेर उठेर जानुभयो ।

त्यतिबेला महाउपासिकाले आयुष्मान नागसेनलाई भन्नुभइन्– "पूज्य नागसेन ! म धेरै बूढी भै सकें मलाई गहिरो धर्मको उपदेश दिनुहोस् ।" आयुष्मान नागसेनले पनि उनलाई लोकोत्तर (अति उत्तम) निर्वाण बारे अभिधर्मको गहिरो कुराहरू बताउनुभयो उपदेश सुनेर महाउपासिकालाई उत्तिनै खेर त्यही आसनमा बस्नुहुँदा रागरहित (तृष्णारहित) निर्मल धर्मको ज्ञान भएर आयो = "जे उत्पन्न हुन्छ त्यो नाश भएर जाने हो ।"

आयुष्मान नागसेन पनि धर्मोपदेश दिने काम सक्नु भएपछि आफूले अघि भनेको कुरो विचार गर्दागर्दै यथार्थ (सत्य) ज्ञान लाभ गरेर त्यही आसनमा बसीबसी स्रोतापत्ति फलमा प्रतिष्ठित (आरूढ, स्थापित) हुनुभयो ।

यतिबेला आयुष्मान अस्सगुत्तले आफू बसेको आसनमा बसेर दुबैको धर्मज्ञान उत्पन्न भएको कुरो जानेर प्रशंसा गर्नुभयो– राम्रो राम्रो नागसेन ! तिमीले एउटै तीरले दुईओटा तारो (निशाना, लक्ष्य) लाई लागाउनुभयो । धेरै देवताहरूले पनि प्रशंसा गरे ।

त्यसपछि आयुष्मान नागसेन आसनबाट उठेर आयुष्मान अस्सगुत्तको छेउमा जानुभयो र प्रणाम गरेर एक छेउमा बस्नुभयो ।

१२. नागसेनको पाटलिपुत्र गमन

आयुष्मान अस्सगुत्तले भन्नुभयो– "पाटलिपुत्र जाऊ । पाटलिपुत्र नगरको अशोकाराममा आयुष्मान धर्मरक्षित बस्नुहुन्छ । उहाँसित बसेर भगवान बुद्धको उपदेशहरू पूरा पूरा पढ ।"

भन्ते ! यहाँबाट पाटलिपुत्र नगर कति टाढा छ ?

एक सय योजन ।

भन्ते ! धेरै टाढो छ र बीचमा भिक्षा पाउन पनि गाह्रो छ, त्यहाँ म कसरी जाँऊ ?

नागसेन ! जाऊ बीचमा भिक्षा पाइन्छ - शालीधानको चामलको भात जसबाट कालो धानको बियाँ केलाएको हुन्छ, धेरै किसिमको तिहुन र व्यञ्जन (तरकारी, भाजी) । "हवस्" भनेर आयुष्मान नागसेनले आयुष्मान अस्सगुत्तलाई प्रणाम र प्रदक्षिणा गरेर पात्र र चिवर लिएर पाटलिपुत्रतर्फ चारिकाको लागि हिंड्नुभयो ।

त्यतिबेला पाटलिपुत्रको एउटा व्यापारी पाँचसय गोरूगाडा लिएर पाटलिपुत्र जान सडकमा गइरहेको थियो । उनले आयुष्मान नागसेनलाई टाढैबाट आउँदै गर्नु भएको देख्नुभयो । देख्नु भएपछि आफ्नो गोरूगाडा रोकेर उनको छेउमा गएर प्रणाम गर्नुभयो र सोध्नुभयो– "बाबा ! तपाई कहाँ जानुहुन्छ ?"

गृहपति ! म पाटलिपुत्र तर्फ जाँदैछु ।

बाबा ! धेरै राम्रो ! हामी पनि पाटलिपुत्र तर्फ

Downloaded from http://www.dhamma.digital

जाँदैछौं । हामीहरूसित तपाईं आरामले हिंड्नुहोस् । त्यति बेला त्यो पाटलिपुत्रको व्यापारी आयुष्मान नागसेनको व्यवहार देखेर धेरै खुशी हुनुभयो । उनले आयुष्मान नागसेनलाई आफ्नो हातले खुवाएर उहाँ (व्यापारी) ले भोजन गरिसक्नु भएपछि एउटा होचो आसन लिएर बस्नुभयो र भन्नुभयो– "बाबा ! तपाईंको नाम के हो ?"

गृहपति ! मेरो नाम नागसेन हो ।

बाबा ! के तपाई भगवान बुद्धको उपदेशहरू जान्नुहुन्छ ?

गृहपति ! म अभिधर्मका कुराहरू जान्दछु ।

बाबा, धन्य मेरो भाग्य । म पनि अभिधार्मिक (अभिधर्मको उपदेशहरू बारे रूचि राख्ने तथा जान्ने) तपाईं पनि अभिधर्मिक । बाबा ! अभिधर्मको कुरा बताउनुहोस् ।

त्यति बेला आयुष्मान् नागसेनले उनलाई अभिधर्मको उपदेश दिनुभयो । उपदेश दिंदा दिंदै उनलाई धर्मको ज्ञान भएर आयो– "जे उत्पन्न भएको छ त्यो नाश भएर जाने हो । त्यो व्यापारी पाँचसय गोरूगाडा अगाडि लगाएर हिडंनुभयो पछि पछि जाँदै गर्नु हुँदा पाटलिपुत्रको नजिक पुगेर दुईओटा बाटो छुट्टिने ठाँउमा रोकिएर उनले आयुष्मान नागसेनलाई भन्नुभयो– "बाबा ! यो अशोकाराम मार्ग हो, अनि यो मेरो धेरै मूल्य पर्ने कम्बल हो जुन सोह्र हात लामो आठ हात चौडा भएको यो कम्बल यहाँले स्वीकार गर्नुहोस् ।"

आयुष्मान नागसेनले पनि कृपा गरेर त्यो कम्बल स्वीकार गर्नुभयो ।

त्यतिबेला त्यो व्यापारी सन्तुष्ट, प्रीतियुक्त (प्रेमविभोर) र प्रमुदित (आनन्दित) भएर आयुष्मान नागसेनलाई प्रणाम अनि प्रदक्षिणा गरेर हिंड्नुभयो ।

आयुष्मान नागसेन अशोकराममा आयुष्मान धर्मरक्षित भएको ठाँउमा जानुभयो र प्रणाम गरेर आफू आउनु परेको प्रयोजन (आवश्यकता, उद्देश्य, अभिप्राय, कारण) बताउनुभयो ।

१३. नागसेनले अर्हत पद पाउनु

तीन महिनाभित्र एउटै आवृत्ति (अभ्यास) मा आयुष्मान नागसेनले आयुष्मान धर्मरक्षितबाट बुद्धको वचन भएको तीनओटै पिटक कण्ठ पार्नुभयो अनि फेरि अर्को तीन महिनामा ती पिटकहरूको अर्थहरू पनि जान्नुभयो ।

त्यति बेला आयुष्मान धर्मरक्षितले आयुष्मान नागसेनलाई भन्नु भयो– "नागसेन ! जसरी गोठालोले गाईहरू राख्ने काम मात्र गर्छ तर दूध पिउने चाँहि अर्को हुन्छ, ठीक त्यसरीनै तिमीले त्रिपिटक जानेर मात्र के भो र यदि श्रमण फलको अधिकारी (भागी) नबने ।"

भन्ते ! भयो पुग्यो ! धेरै भन्न आवश्यक छैन । उही दिन राती उनले प्रतिसंभिदाहरूसहित अर्हत पद पाउनुभयो ।

आयुष्मान नागसेन यो सत्यमा प्रतिष्ठित (स्थापित) हुनुहुने बित्तिकै धर्ती (पृथ्वी) हल्लियो ब्रह्मदेवहरूले करतलध्वनी (तालीका गडगडाहट) गरे दिव्य-चन्दन (पहेलों चन्दन, श्रीखण्ड) को धूलो र मन्दारको फूलको वर्षाको हुनलाग्यो ।

यो समयमा एक अरब अर्हतहरूले हिमालय पर्वतको रक्षित तलमा एक ठाँउमा भेला भएर आयुष्मान नागसेन हुनु भएको ठाँउमा दूत (खबर लैजाने, प्रतिनिधि) पठाए – नागसेन यहाँ आउनुहोस् हामीहरू नागसेनलाई हेर्न चाहन्छौं ।

यति बेला आयुष्मान नागसेनले दूतको कुरो सुनिसकेपछि अशोकाराममा अल्पिएर (अन्तर्धान) हिमालय पर्वतको रक्षिततलमा एक अरब अर्हतहरूको अगाडि प्रगट हुनुभयो । ती अर्हतहरूले आयुष्मान नागसेनलाई भने– "नागसेन ! राजा मिलिन्द वाद-प्रतिवाद (वादविवाद, शास्त्रार्थ) मा प्रश्न सोधेर भिक्षु संघलाई दिक्क तुल्याउनुहुन्छ तथा होच्याउनुहुन्छ । तिमी जाऊ र त्यो राजालाई चित्त बुझ्ने जवाफदेऊ ।

"भन्ते ! एउटा राजा मिलिन्दको कुरै छोडनुहोस्, यदि जम्बूद्वीपको सबै राजाहरू आएर एकसाथ प्रश्न सोधे भने पनि म तिनीहरू सबैको उत्तर दिएर शान्त पारिदिनेछु । भन्ते ! तपाईंहरू निर्भीक (निडर) भएर सागल नगर पाल्नुहोस् ।

त्यति बेला ती स्थविर भिक्षुहरूले सागल नगर लाई गेरूवा (काषाय) वस्त्रको चमकले चहकिलो बनाए ऋषि (भिक्षु, श्रमण) हरूको अनुकूलको वातावरण (वायुमण्डल) सृजना गरे । *क्रमश:*

०६४ आश्विन १९ गते, शनिबार।

विषय- मंगलसूत्र, (कालेन धम्मस्सवनं एतं मंगलमुत्तमं)

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः, काठमाडौं।

प्रस्तुति- सुमित्रा तुलाधर

यसदिन सुजाता गुरुमांले "कालेन धम्मस्सवनं एतं मंगलमुत्तमं अर्थात् समय समयमा धर्म सम्बन्धि ज्ञानगुणमा कुराहरू सुन्नु मंगल कार्य हो" भन्ने विषयमा प्रकास पार्नुहुँदै मंगल सूत्र देशमा गर्नुभएको थियो।

प्रवचनको क्रममा उहाँले भन्नुभयो–

धर्म श्रवणको लागि आवश्यक तत्वहरू यसरी रहेका छन्–

१. धर्मदेशक- धर्म सम्बन्धी ज्ञानगुणका कुराहरू प्रवचन गर्नुहुने प्रवचन।
२. श्रोतागण- धर्म सम्बन्धि कुराहरू सुन्ने श्रोतागण।
३. स्थान- धर्म श्रवण गर्नको लागि उपयुक्त स्थान।
४. समय- धर्म श्रवण गर्नको लागि फुर्सद वा समय।
५. इच्छा- धर्म श्रवण गर्नको लागि इच्छा पनि आवश्यक छ।

काम, राग, द्वेष मुदुता–

मनमा दुःख भई दिक्क लागिरहने अवस्थामा धर्म सम्बन्धी ज्ञान गुणका कुराहरू सुन्न पाँउदा ती ज्ञानले मनलाई हलुका पारिदिन्छ, नरमाइलो लागिरहेको मनले आनन्दको अनुभव गर्नेछ। रीस उठिरहने समयमा भने कुनैपनि धर्मको कुराहरू मनमा घुस्दैन।

प्रवचन सुन्दाको फाइदाहरू–

१. कहिले पनि सुन्न नपाइराखेका कुराहरू सुन्न पाइने।
२. सुनिसकेका ज्ञानका कुराहरू अझ दोहऱ्याई स्पष्ट रूपले सुन्न पाइने।
३. मनमा उठिरहेका शंकाहरू हटिने।
४. गलत तरिकाले बुझ्ने बानी हट्दै जान्छ।
५. चित्त प्रशन्न हुनेछ।

२०६४ आश्विन २६ गते, शनिबार।

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघल

प्रस्तुती- विजयलक्ष्मी शाक्य

विषय- बुद्ध धर्म र ताव तेह धर्म

यस दिन डा. नरेश मान वज्राचार्यज्यूले हाल चीनमा प्रचलित तीनवटा मूख्य धर्महरूको विषयमा व्याख्या गर्नु भयो। त्यस मध्य प्राचिन समयमा पहिलो पटक चलेको 'ताव' धर्मको वारे प्रवचन दिनु भयो।

यो प्राचिन धर्मको प्रतिवादक लावोत्सि Laotzu भन्ने व्यक्ति थिए। उनको जन्म इ.पू. ६०४ मा भएको हुंदा बुद्धको समकालीन पनि थिए। छैठौं, सातौं शताब्दी तिर चीनमा भ्रष्टाचारको जगजगी थियो। त्यसैले त्यस्तो समाजबाट विरत्तिएर 'ग्रन्थ रक्षा गृह' (library) जस्तो अफिसको काम छाडि जंगल पस्ने विचार गरे। तर जनमानसले विद्वान लावोत्सिलाई एउटा पुस्तक लेख्ने आग्रह गरे। त्यसैले उनले 'ताव तेह' (Tao Teh) नामक पुस्तक लेखे जुन रहस्यवाद दर्शन शास्त्रको नामले प्रख्यात भयो।

सो धर्म प्रकृति प्रधान, प्रकृति पुजक थियो ताकि प्रकृतिसंग डराएर होइन त्यसको स्वभाव धर्म संगै त्यसको अनुभूति गर्नु पर्ने सिद्धान्तको रुपमा प्रतिपादन गरियो। त्यस धर्ममा इश्वरको धारणा थिएन तर प्रकृतिको शक्तिमा आधारित भएको हुनाले त्यसको विपरित जान नभइकन 'ताव धर्मको प्राप्ति नै तेह वा अनुभूतिको दर्शन शास्त्र भन्ने गरियो। त्यसमा बुद्धको धर्ममा जस्तै (Self realization) आत्मसिद्धि गर्नु पर्ने रहेछ। बुद्ध धर्ममा जस्तै तेह वा प्रकृतिको अनुभूति प्राप्त गर्ने माध्यम पवित्रता, विनय, करुणा, सन्तोष, दया, आत्मसंयम, शिल सदाचारमा आधारित थियो। ध्यान र प्राणायामको सहायताले तेह वा अनुभूति प्राप्त गर्नु नै जीवन हो भन्ने दर्शन उनको थियो। सो पुस्तक लेखि जंगल पसे पछि उनको जीवन नै रहस्यमय बन्यो।

तर बुद्धधर्म संसारकै सबै धर्म भन्दा फरक छ। कारण यो धर्म हेतुवादमा आधारित छ। जुन हेतु प्रत्यय कै कारणले उत्पत्ति र विनास हुने हुन्छ। तसर्थ उत्पाद र विनास रहित निर्वाण प्राप्तिनै जीवनको सफलता हो भने धारण यो बुद्ध धर्ममा पाइन्छ।

स्व नेतृत्व विकास प्रशिक्षण गोष्ठी

न्ह्यब्वमि- अरुणसिद्धि तुलाधर

'जागरण' व 'धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी' या मंकाः ग्वसालय् २०६४ असोज २६ गते निसें २८ गते तक स्वन्हुयंक जावलाख्यः, यलया स्टाफ कलेजय् 'स्व नेतृत्व विकास प्रशिक्षण गोष्ठी' जुल। धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया धर्मानुशासक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरजु छगू ज्याझ्वःया दथ्वी त्वाः देवाय् मत च्याकाः उगु प्रशिक्षण

Downloaded from http://www.dhamma.digital

फोटो सौजन्य: इन्द्रकुमार नकर्मी

गोष्ठीया उलेज्या यानाविज्यात । अध्ययन गोष्ठीया अध्यक्ष भिक्षुणी धम्मवतीया सभापतित्वय् न्ह्याकूगु उगु ज्याझ्वलय् प्रशिक्षण गाष्ठीया संयोजक भाजु अरुण सिद्धि तुलाधरं लसकुस न्वचु बियादीगु ख: । धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषया सचिव मयूजु कीर्ति तुलाधरजुं न्ह्याकादीगु उगु ज्याझ्वलय् अध्ययन गोष्ठीया सचिव मयूजु रमा शोभा कंसाकार व प्रशिक्षक भाजु बरदेश मानन्धरजुं थ:थ:गु बिचा: प्वंकादीगु ख: ।

उद्‌घाटन ज्याझ्व: धुंका: धर्मकीर्ति विहार, थुकिया इकाइ व शाखा विहारया १६ म्ह गुरुमांपिं व १२ म्ह पदाधिकारीपिं याना मुक्कं २८ म्ह प्रशिक्षार्थीपिं दुथ्या:गु पुच:यात ब्यूगु मू प्रशिक्षणय् क्वय् न्ह्यथना कथंया विषयत क:घानात:गु दु–

फोटो सौजन्य: इन्द्रकुमार नकर्मी

१. स्व-नेतृत्व, २. सकारात्मक दृष्टिकोण
३. जिगु जीवनया लक्ष्य,
४. सफल जीवनया निंतिं उपयोगी बानी

प्रशिक्षक भाजु बरदेश मानन्धरजुं अतिकं व्यवहारिक व आकर्षक तरिकां प्रशिक्षण बियादीगु खँ कनादिसें 'थ:गु व्यक्तित्व विकास मजुइकं मेपिं वा थ: सम्बन्धित संस्थाया विकास याये मफइगु जूगुलिं थ:गु व्यक्तित्व विकास यायेत ग्वाहालि जुइगु थुगु प्रशिक्षण मदयके मगा:गु ख:' धयागु बिचा: सहभागीपिंस प्वंकादीगु दु ।

स्वन्हु तकया तालिम क्वचायेकूकुन्हु प्रशिक्षार्थीपिं पाखें मयूजु अमीर कुमारी शाक्यजुं व धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया पाखें मयूजु रमा शोभा कंसाकारजुं प्रशिक्षक भाजु बरदेश मानन्धरजुयात बिस्कं बिस्कं द्वहलपा: छ्यछानादीगु ख: ।

थुगु ज्याझ्व: ता:लाकेगु निंतिं 'जागरण' या मयूजु उमा मानन्धरजुं व्यवस्थापनय् ग्वाहालि यानादीगु जुल । अथेहे 'धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोष', 'धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटी', व 'धर्मकीर्ति बौद्ध ज्ञानमाला भजन' पाखें नं आर्थिक ग्वाहालि प्राप्त जूगु जुल । थुकथं ग्वाहालि यानादीपिं सकलसितं धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी पाखें साधुवाद छ्यछागु जुल ।

उगु तालिमय् ब्वति का:पिंनिगु नां थुकथं उल्लेख जुयाच्वंगु दु ।

१. पञ्ञावती गुरुमां	१५. सुप्रभावती गुरुमां
२. खेमावती गुरुमां	१६. अमता गुरुमां
३. दानवती गुरुमां	१७. श्यामलाल चित्रकार
४. त्यागवती गुरुमां	१८. आनन्द मानसिंह तुलाधर
५. इन्द्रावती गुरुमां	१९. अमीर कुमारी शाक्य
६. जयवती गुरुमां	२०. अनीता शाक्य
७. शुभवती गुरुमां	२१. मिनशोभा शाक्य
८. सुरम्मावती गुरुमां	२२. चन्द
९. ध्यानवती गुरुमां	२३. प्रतिमा मानन्धर
१०. सुशिलवती गुरुमां	२४. प्रेमलक्ष्मी तुलाधर
११. अनुला गुरुमां	२५. प्रकृति कंसाकार
१२. अतुला गुरुमां	२६. कल्पना शाक्य
१३. वण्णवती गुरुमां	२७. इन्द्रकुमार नकर्मी
१४. सुवण्णवती गुरुमां	२८. रीता महर्जन

[illegible]

Downloaded from http://www.dhamma.digital

३२. धर्मरत्न मानन्धर	१००/–	७३. राजकृष्ण	१००/–
३३. पूर्णकृष्ण	१००/–	७४. कुलबहादुर	१००/–
३४. सिद्धिकाजी व कुल बहादुर	१००/–	७५. [illegible]	१००/–
३५. कर्ण बहादुर	१००/–	७६. [illegible]	१००/–
३६. [illegible]	१००/–	७७. [illegible]	१००/–
३७. नाति	१००/–	७८. राममाया, [illegible]	१००/–
३८. चित्र नारायण, [illegible]	१००/–	७९. [illegible]	१००/–
३९. राम मुनिकार	१००/–	८०. मानीमैयाँ	१००/–
४०. रामकृष्ण	१००/–	८१. [illegible]	१००/–
४१. बुद्धरत्न	१००/–	८२. लक्ष्मी प्रजापति	१००/–
४२. आशालक्ष्मी	१००/–	८३. पूर्ण [illegible] श्रेष्ठ	१००/–
४३. प्रेमदास ताम्राकार	१००/–	८४. सरस्वती	१००/–
४४. मन बहादुर नकर्मी	१००/–	८५. रामदेवी	५०/–
४५. चन्द्रमाया	१००/–	८६. प्रेम व देवमाया शाही	१००/–
४६. पूर्णबहादुर	१००/–	८७. [illegible]	१००/–
४७. हिरामाया	१००/–	८८. [illegible]	१५०/–
४८. हिरण्या राधाकृष्ण श्रेष्ठ	१००/–	८९. [illegible]	१००/–
४९. भानुमैयाँ	१००/–	९०. [illegible]	५०/–
५०. [illegible]	१००/–	९१. मिश्री महर्जन, तैलाजी	१००/–
५१. [illegible]	[illegible]	९२. [illegible]	१००/–
५२. [illegible]	१००/–	९३. [illegible]	१००/–
५३. [illegible]	१००/–	९४. [illegible]	१००/–
५४. [illegible]	५०/–	९५. [illegible]	[illegible]
५५. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
५६. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
५७. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
५८. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
५९. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६०. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६१. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६२. [illegible]	२०/–	[illegible]	[illegible]
६३. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६४. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६५. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६६. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६७. [illegible]	१००/–	[illegible]	[illegible]
६८. [illegible]	५०/–	[illegible]	[illegible]
६९. [illegible]	५०/–	[illegible]	[illegible]
७०. पूर्णबहादुर	१००/–	[illegible]	[illegible]
७१. [illegible] रत्नशोभा	१००/–	[illegible]	[illegible]
७२. [illegible]	५०/–	[illegible]	

[illegible]

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यको नाम सच्याइएको बारे

ध.की. वर्ष २५, अङ्क ७ कति पुन्ही अङ्कको पेज ११ मा धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू शिर्षकमा "क.सं ५१९" श्रीमती सुवर्ण रञ्जित हुनुपर्नेमा अन्यथा हुन गएकोले यसलाई सच्चाई पढि दिनहुन पाठकवर्गहरूमा अनुरोध गरिन्छ। - प्रमुख व्यवस्थापक

[illegible]

प्रत्येक महिनाको

पहिलो शनिबार	डा. [illegible]	सामान्य चिकित्सा विज्ञ	[illegible]
दोस्रो शनिबार	डा. [illegible]	मुटु रोग विशेषज्ञ	[illegible]
तेस्रो शनिबार	डा. [illegible]	[illegible] विज्ञ	[illegible]
चौथो शनिबार	डा. [illegible]	मुटु रोग विशेषज्ञ	[illegible]
प्रत्येक पूर्णिमा	डा. [illegible]	सामान्य चिकित्सा विज्ञ	[illegible]

धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटी [illegible]

Downloaded from http://www.dhamma.digital

गुलुपाः (पात्र) दाता जीवरत्नलाई प्रशंसा-पत्र

२०६४ कार्तिक २३ गते, शुक्रबार ।

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः ।

यसदिन गुलुपाः (पात्र) दाता जीवरत्न स्थापितलाई धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः, अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी संघ गौतमी विहार लुम्बिनी, विश्वशान्ति धर्मकीर्ति विहार वसुन्धरा आदि ३ विहारहरूको तर्फबाट धम्मवती गुरुमांले प्रशंसा-पत्र प्रदान गर्नुभएको थियो ।

स्मरणिय रहेको छ दाता जीवरत्न, नानीदेवी स्थापित प्रमुख सपरिवारको तर्फबाट यी ३ विहारहरूमा विभिन्न मितिहरूमा १३ किलो चामल अटाउने कलात्मक तामाको पिण्डपात्र यसरी दान गर्नुभएको थियो ।

मिति २०५३ भाद्र २९ - धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः ।
मिति २०५४ माघ २८ - अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी संघ (गौतमी विहार) लुम्बिनी ।
मिति २०६१ माघ १५ - विश्वशान्ति धर्मकीर्ति विहार, वसुन्धरा

धर्मश्रृङ्गमा मूल धम्महलको पुनःनिर्माण योजना विवरण यस प्रकार रहेको ब्यहोरा जानकारी गराइन्छ–

- धम्महलको क्षमता २५४ साधक साधिका
- हलको भित्रि क्षेत्रफल ५००० वर्ग फिट
- वाहिरी क्षेत्रफल २६०० वर्ग फिट
- कुल लागत ९१ लाख
- प्रति साधक लागत ३६ हजार
- निमार्ण कार्य आरम्भ १ डिसेम्वर, २००७
- निमार्ण कार्य अवधि ६ महिना
- १ जुन, २००८ को शिविर संचालन नयाँहलमा गर्ने लक्ष

भवतु सब्ब मंगलं

शान्ति

■ [illegible]

बुद्धको उपदेशमा छिन्छ गहरा शान्ति
बुद्धले सिकाउ सबै प्राणीको लागि अशान्ति
शान्तिको अग्रदूत गौतम बुद्ध
शान्तिले जीवन बिताउपर्छ बुद्ध ।

अशान्त हिंसा अन्त गर्न
लडाईं झगडा बन्द गर्न
विश्वमा शान्ति सधाई रहन
सबैको लागि शान्ति वातावरण बनाई राख्न ।

भय र त्रासबाट मुक्त हुनको लागि
शान्ति पूर्वक बाँच्नको लागि
सबैको मनमा शान्ति आओस्
शान्ति सँग बस्न पाओस् ।

सबै ठाँउमा बम र बन्दुक अहिले
यही तरिकाले हुन्छ शान्ति कहिले
भन्दै थाले बच्चैले शान्ति छ कहिले
अब शान्ति ल्याउने प्रयास गर्नु छ सबैले ।

शान्ति शान्ति भनि शान्ति खोज्नेहरु
जुटौं अब देशमा शान्ति चाहनेहरु
उठौं अब सबै साथी भाई
शान्तिको प्रचार प्रसार गर्नलाई ।

जारी राखौं शान्तिको प्रयास
मेहनत साथ गरौं शान्ति ल्याउन अभ्यास ।

२२६९ औं शस्त्र परित्याग दिवस

विभिन्न स्थानहरूमा २२६९ औं शस्त्र परित्याग दिवस यसरी मनाइएको समाचार प्राप्त भएका छन् ।

१) मैत्रेय युवाको आयोजनामा २०६४ कार्तिक १ गतेका दिन शस्त्र परित्याग दिवसको उपलक्ष्यमा कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो

पञ्चशील प्रार्थना पश्चात् शुरु गरिएको उक्त कार्यक्रममा भिक्षु राहुलले सम्राट अशोक कसरी चण्डाशोकबाट धर्माशोकमा परिवर्तन भयो भन्ने विषयमा प्रवचन दिनुभएको थियो । प्रवचनको क्रममा उहाँले कुनै पनि चाड पर्वमा बोका, हाँस, कुखुरा आदि प्राणीहरूलाई बलि नदिई उनीहरूलाई अभय दान दिन सकेमा मात्र साँचो अर्थमा विजया दशमी मनाइएको सार्थक हुने विषयमा प्रष्टाउनु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा संघका अध्यक्ष तीर्थराज वज्राचार्यले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो भने संघका सल्लाहकार रामकृष्ण वैद्यले पनि हिंसा कार्यलाई त्याग्न सकेमा काय, वाक र चित्त शुद्ध हुँदै जाने विचार व्यक्त गर्नुका साथै सभामा उपस्थित महानुभावहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो । उक्त कार्यक्रम सनिका वज्राचार्यले संचालन गर्नुभएको थियो ।

२) २०६४, कार्तिक ४, जितवन विहार, थानकोट

यसदिन भिक्षु सुगतमुनी महास्थविरज्यूबाट पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भई २२६९ औं शस्त्र परित्याग दिवस संचालन गरिएको थियो । भिक्षुणी धम्मवतीको प्रमुख आतिथ्यमा एवं वखत बहादुर चित्रकारको सभापतित्वमा थेर वाद बौद्ध दायक केन्द्रिय परिषदबाट आयोजित कार्यक्रममा विष्णु रत्न शाक्यले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो ।

विजया दशमीकै दिन सम्राट अशोकले हतियार त्याग गर्नुभई बुद्ध शिष्य बन्नुभएको कुरोलाई उल्लेख गर्नुहुँदै शस्त्र परित्याग दिवसको महत्त्वबारे प्रकास पार्ने क्रममका आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने महानुभावहरू यसरी रहनुभएका थिए– भिक्षुणी धम्मवती, लोक बहादुर शाक्य, नोर्बु घले इत्यादि । विहार दाता शंकर मानन्धरले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको उक्त सभामा बखतबहादुर चित्रकारले सभा विसर्जन गर्नु भएको थियो ।

मैत्री बोधिसत्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

२०६४ कार्तिक २ गते, मैत्री बोधिसत्व महाविहार, जमल ।

यसदिन मैत्री बोधिसत्व महाविहारमा पञ्चशील प्रार्थना एवं बुद्धपूजा पश्चात् धम्मवती गुरुमांबाट धर्मदिशना भएको थियो । धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजनको तर्फबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको थियो । धर्मदेशना एवं पूण्यानुमोदन पश्चात् उक्त कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका सम्पूर्ण सहभागी श्रद्धालुहरूलाई दाता विजयरत्न, प्रभा स्थापित प्रमुख सपरिवारको तर्फबाट स्व. मोहनकुमारी स्थापितको पूण्य स्मृतिमा जलपानको व्यवस्था मिलाउनु भई पूण्य संचय गर्नुभएको थियो ।

बलि प्रथा हटाउन अनुरोध गरी ज्ञापनपत्र

थेरवाद बौद्ध दायक केन्द्रिय परिषद, धर्मचक्र विहार बागबजारबाट मिति २०६४।७।१ का दिन सम्माननिय प्रधान मन्त्रीज्यू समक्ष एक ज्ञापनपत्र बुझाइएको कुरा बुझिएको छ । उक्त ज्ञापन पत्रको विषय यसरी रहेको छ– "बलि प्रथा अन्त गरि २१ औं शताब्दी सुहाँउदो नयाँ नेपाल निर्माण गरौं ।"

उक्त ज्ञापन पत्रमा बलि प्रथा अन्त गरिनु पर्ने विषयमा उल्लेखित कारणहरूलाई संक्षिप्तमा यसरी प्रस्तुत गरिएको छ ।

१. हिन्दू भनेको वास्तवमा हिंसालाई दुरुत्साहित गरी हिंसा नगर्ने पक्ष हो । तर दशैं भरि ठाँउठाँउमा भगवती र अन्य पीठ देवीहरूको नाममा बलि हिंसा, मार हान्ने, हिंसायुक्त टीका ग्रहण गर्ने, प्रसाद लिने र खाने जस्ता क्रियाकलाप महानपर्व चाड दशैं हुन सक्दैन ।
२. सबै सत्व प्राणीहरू इश्वरका सन्तति भनिन्छ । सारा प्राणीका माता दुर्गा भवानी र अन्य देवी देवताहरूले कसरी आफ्नै सन्तानको आलो रगत र तातो मासु भोग लिन सकिन्छ ?
३. आस्था र विश्वासले देवी देवताको प्रतीक बनाइएका मूर्तिको अगाडि सजीव, निर्वोध, नि:सहाय पशुपन्छीको बलि दिनु कतिको बुद्धिमानी हुन्छ ? हाल मोटर, मोटरसाइकल, साइकल या अन्य मेशिन र मेशिनका

Downloaded from http://www.dhamma.digital

पाटपूर्जा जस्ता साधनहरू समेतलाई विश्वकर्माको प्रतीक मानी बलि चढाउने चलन चल्न थालेका छन् ।

४. सबै प्राणीहरू मरण (मृत्यु) देखि डराउँछन्, सबै प्राणीहरु बाँच्न चाहन्छन्, त्यस्ता प्राणीहरूलाई नमार्नु, नमार्न लगाउनु, शान्तिनायक भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ । धम्मपद गाथा नं १२९ र १३० ।

५. महान र पवित्र स्थान र पर्व भनेको स्वच्छ, शान्तिपूर्ण, रमणीय, निर्भयी, सफा, सुन्दर स्थान र चाडपर्व हुनुपर्छ । दशैं अवधिभर रक्ताम्य र आलो र गत लुटपुटयाइएको दृष्य डरलाग्दो एवं अशान्तिपूर्ण स्थान महान र पवित्र कसरी हुन् सक्ला ?

अत: सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूमा यो हार्दिक निवेदन गर्छौं कि नेपाल सरकारको तर्फबाट नयाँ क्रान्तिकारी, सांस्कृतिक कदम उठाई नयाँ नेपालको मिर्मिरे बिहानी ल्याउनका अग्रगामी र दूरगामी कदम चाल्नुहुन अनुरोध गरेका छौं । स्थानिय जनताहरूले गर्ने रक्तपातपूर्ण धार्मिक विधि र अनुष्ठानलाई दूरुत्साहित गरी निरामिष मानसिक पूजा गराउने तर्फ प्रोत्साहन गर्न नेपाल सरकारले नयाँ सोच र अवधारणा प्रकाशित गरी सभ्य र सुन्दर नेपाल र शान्तिकारी वातावरण र पर्यावरण कायम गराउन समेत सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूमा आग्रह गर्छौं ।

शुभाय्-पौ

२०६४ आश्विन २८ गते, सोमबार

धर्मकीर्ति विहारयात अतिक श्रद्धा यानादिम्ह
धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठीया उत्पादक मध्ये छम्ह
उच्च विचारम्ह, प्रशंसा याय् लोम्ह
धर्मकीर्ति विहारया बल्लागु, सेल्लागु थां थे जाम्ह
धर्मकीर्ति विहारयागु संरक्षणया भवलय्
स्व-नेतृत्व विकास प्रशिक्षण गोष्ठीया
प्रशिक्षक भाजु देवेन्द्र मानन्धर (बरदेश) ज्यू यात
जिपि गोष्ठीया सकलें प्रशिक्षार्थी पिनि पाखें
यक्को यक्को शुभाय् देछाना च्वना ।
शुभाय् ! शुभाय् !! शुभाय् !!!

सकल प्रशिक्षार्थी परिवार

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो ।
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं वुप समो सुखो ॥

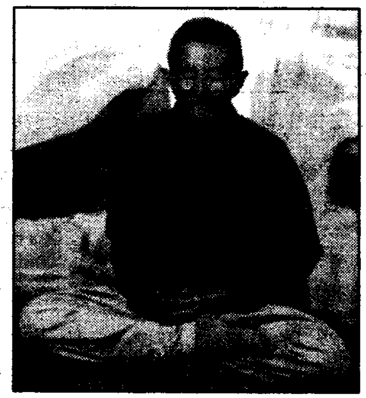

पूर्ण बहादुर प्रजापति

बालाजु, यें

जन्म- वि.सं. १९९१ जेष्ठ १ गते

दिवंगत- वि.सं. २०६४ कार्तिक ९ गते, कतिंपुन्ही

"ल्वाय्मते, मिलेचले जुया च्वं, मन शुद्ध याय्फयेकी ध्यान च्वना" धका अन्तिम उद्‌गार व्यक्त यानादीम्ह बालाजुई च्वनादीम्ह **पूर्ण बहादुर प्रजापतिजुं** ७२ दँया बैशय् वंगु ने.सं. ११२७ कोलाथ्व-१५, कतिंपुन्ही, (वि.सं. २०६४ कार्तिक ९ गते), शुक्रवा: कुन्हु देहावसान जूगुलिं थौ भिंस्वन्हु कुन्हु वयक:या सद्‌गति व निर्वाण कामना याना च्वना, नापं दु:खं क:गु इलय् वयक:या छेँज:पिंसं धैर्य याय् फयेमा धका बिचा: हायेका च्वना ।

भवतु सब्ब-मङ्गलं !

रत्नलाल मानन्धर
बौद्ध दाह संस्कार गुथि
धर्मचक्र विहार

बा.अ.का.द.नं. - ७०/०४०/४१

नमो बुद्धमा गुलपाः (पात्र) दान

२०६४ भाद्र २९ गते, शनिबार

स्थान- नमो बुद्ध, काभ्रे जिल्ला ।

नमो बुद्ध स्थित Fhrangu Thasi Choling Buddha Monastery Namo Buddha को लागि दाता जीवरत्न तथा नानीदेवी स्थापित प्रमुख सपरिवारको तर्फबाट कलात्मक तामाका पात्र (१३ किलो चामल अटाउने) दान दिनुभई पूण्य संचय गर्नुभएको समाचार छ ।

यही आकारको थुप्रै पात्रहरू उहाँले मिति २०५१ माघ ७ गते देखि विभिन्न विहारहरू, गुम्बाहरू एवं अन्य धार्मिक स्थानहरूमा दान गर्दै पूण्य सञ्चय गरिरहनु भएको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

धम्मकप लुम्बिनीलाई

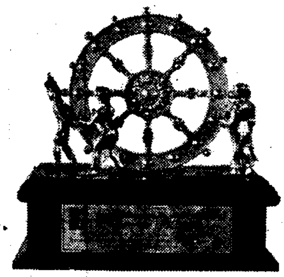

श्रद्धेय बुद्धघोष संघनायक ८७ वर्ष पुग्नु भएको उपलक्ष्यमा सुखहितु नेपालको आयोजनामा भएको "परियत्ति धम्मकप – बुद्ध वर्ष २५५१" हाजिरी जवाफ प्रतियोगितामा लुम्बिनी परियत्ति केन्द्र प्रथम स्थान प्राप्त भएकोले धम्मकप प्राप्त गर्न सफल भएको छ ।

तीन पटक भइसकेको प्रतियोगितामा यसपटक उपत्यका बाहिर लुम्बिनी समूहले धम्मकप जित्नु भएको यो पहिलो पटक हो । स्मरणीय छ लुम्बिनी बौद्ध परियत्ति कक्षामा भागलिने विद्यार्थीहरू धेरै मुस्लिमहरू हुन् भनी सुनिन्छ ।

२८ आश्विन २०६४ का दिन पाटनको अशोक हलमा सम्पन्न भएको फाइनल प्रतियोगितामा वेलुवनाराम विहार थेचो केन्द्रले दोश्रो स्थान प्राप्त गर्न सफल भयो भने ज्योतिउदय विहार चापागाँउले तेश्रो स्थान प्राप्त गर्न सफल भएको थियो ।

सुखीहोतु नेपालको श्रद्धय भिक्षु कोण्डण्यको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको उक्त समारोहमा अखिल नेपाल भिक्षु संघका अध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरबाट कप हस्तान्तरण भएको थियो ।

बु.सं. २५५१ या कठिन उत्सव सम्पन्न

बु.सं. २५५१ या वर्षावास क्वचा:गु उपलक्ष्ये विभिन्न मितिस विभिन्न विहारे थुकथं कठिन उत्सव क्वचा:गु बुखँ (समाचार) प्राप्त जूगु दु ।

क्र.सं.	मिति	कठिन उत्सव सम्पन्न जुगु विहार	थाय्
१.	२०६४ कार्तिक १०	यम्पि विहार	ललितपुर
२.	२०६४ कार्तिक ११	शाक्यसिंह विहार	ललितपुर
३.	२०६४ कार्तिक १२	मणिमण्डप विहार	ललितपुर
४.	२०६४ कार्तिक १३	टोखा विहार	टोखा
५.	२०६४ कार्तिक १४	ध्यानकुटी विहार	बनेपा
६.	२०६४ कार्तिक १५	शुभमंगल विहार	थानकोट
७.	२०६४ कार्तिक १६	पाटी विहार	ठिमी
८.	२०६४ कार्तिक १७	अन्तराष्ट्रिय भावना केन्द्र	सखमूल
९.	२०६४ कार्तिक १८	सुमंगल विहार	ललितपुर
१०.	२०६४ कार्तिक १९	आनन्दकुटी विहार	स्वयम्भू
११.	२०६४ कार्तिक २०	वेलुवन विहार	थेचो
१२.	२०६४ कार्तिक २१	विश्वशान्ति विहार	नयाँ बानेश्वर
१३.	२०६४ कार्तिक २२	श्रीकीर्ति विहार	कीर्तिपुर
१४.	२०६४ कार्तिक २६	धर्मचक्र विहार	बागबजार
	" "	मुनि विहार	भक्तपुर
१५.	२०६४ कार्तिक २७	बौद्ध समकृति विहार	भक्तपुर
१६.	२०६४ कार्तिक २८	बोधि चर्या विहार	बनेपा
१७.	२०६४ कार्तिक २९	प्रणिधिपूर्ण विहार	बलम्बु
१८.	२०६४ कार्तिक ३०	संघाराम	ढल्को
१९.	२०६४ मंसीर १	श्रीघ: विहार	श्रीघ: नघ:
२०.	२०६४ मंसीर २	गणमहाविहार	गणविहार
२१.	२०६४ मंसीर ३	गन्धकुटी विहार	बोकना
२२.	२०६४ मंसीर ४	मातातीर्थ विहार	मातातीर्थ
२३.	२०६४ मंसीर ५	जितवन विहार	बालकोट

धर्मकीर्ति विहारया बुद्धपूजा र धर्मदेशना

	मिति	बुद्धपूजा	धर्मदेशना
१.	२०६४ कार्तिक १	चमेली गुरुमां	धम्मवती गुरुमां
२.	२०६४ कार्तिक २	वीर्यवती गुरुमां	वीर्यवती गुरुमां
३.	२०६४ कार्तिक ८	चमेली गुरुमां	धम्मवती गुरुमां
४.	२०६४ कार्तिक ९	चमेली गुरुमां	धम्मवती गुरुमां
५.	२०६४ कार्तिक १६	कुसुम गुरुमां	कुसुम गुरुमां
६.	२०६४ कार्तिक २३	इन्द्रावती गुरुमां	इन्द्रावती गुरुमां

मुद्रक : न्यू नेपाल प्रेस *प्रधान कार्यालय:* १४२ मनकामना मार्ग, नागपोखरी, काठमाडौं, नेपाल । फोन: ४४३४८५०, ४४३४७१३, फ्याक्स: [illegible]
व्यापारिक कार्यालय: शुक्रपथ, काठमाडौं । फोन: ४२५१०३२, ४२५१४५०, फ्याक्स: (९७७-१) ४२५८९७८

Downloaded from http://www.dhamma.digital